

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Tiesību teorijas un vēstures katedra

Maģistra darbs

**TIESNEŠU ĒTIKAS REGULĒJUMĀ PAREDZĒTIE
TIESNEŠA ATSTATĪŠANĀS UN NORAIĀDĪŠANAS PRIEKŠNOTEIKUMI**

Saņemts

Tiesību teorijas un vēstures katedrā

2010.gada ____.

Sekretāra (-es) paraksts

Prof. maģistra pilna laika klātienēs

2.kursa 2. semestra studente

Evija Tiesnese

et05009

Zinātniskais konsultants

Dipl.iur Lauris Liepa

Rīga, 2010

Saturs

Ievads.....	3
1. nodaļa. Tiesneša noraidījuma institūts.....	5
1.1. Tiesneša noraidījuma institūta vispārīgs raksturojums.....	7
1.2. Tiesneša noraidījuma normatīvais regulējums ārvalstīs.....	12
2. nodaļa. Tiesneša atstatīšanas vai noraidīšanas pamats.....	20
2.1. Tiesneša atstatīšana.....	21
2.2. Tiesneša noraidījums.....	24
2.3. Tiesneša noraidīšanas individualizācija.....	25
3. nodaļa. Tiesneša noraidījuma izskatīšanas procedūras normatīvais regulējums.....	30
4. nodaļa. Tiesneša noraidīšana un atstatīšana Satversmes tiesas procesā.....	34
5. nodaļa. Tiesneša noraidījuma institūta izvērtējums atbilstoši tiesnešu ētikas normām.....	37
6. nodaļa. Tiesu prakse.....	43
Kopsavilkums.....	55
Anotācija angļu valodā.....	57
Anotācija krievu valodā.....	58
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts.....	59
Darba autora apliecinājums, ka darbs uzrakstīts patstāvīgi un nav plaģiāts	64
Izziņa par maģistra darba aizstāvēšanu.....	65

IEVADS

Maģistra darbā *Tiesnešu ētikas regulējumā paredzētie tiesneša atstatīšanas un noraidīšanas priekšnoteikumi* tiek analizēts tiesneša atstatīšanās un noraidījuma institūta normatīvais regulējums, dots juridiskais novērtējums atbilstoši tiesnešu ētikas uzvedības principiem, kā arī sniegts priekšlikums pastāvošās tiesneša noraidījuma izskatīšanas procedūras uzlabošanai.

Latvijas Republikas Satversmes¹ 83.pants noteic, ka tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti. Vispārējs princips - objektīva tiesa - ir pamata elements likuma piemērošanas procesos. Šis princips pieprasa, lai tiesnesis (tiesa) lemj lietu objektīvu un bez aizspriedumiem. Objektivitāte ir viens no taisnīguma principiem, kas nosaka, ka tiesas nolēmumiem jābalstās uz objektīviem kritērijiem, nevis pamatojoties uz subjektīvu viedokli vai aizspriedumiem vai dodot priekšroku vienai personai pār otru, nepareizu iemeslu dēļ.

Tiesas objektivitāte un neatkarība lietas izskatīšanas gaitā, kā konstitucionāls regulējums ir iekļauts Latvijas Republikas Satversmē, kas arī atbilst vispārējiem starptautiskiem regulējumiem. Pamatā visi starptautiskie tiesību akti, kā arī Latvijas Republikas tiesību akti paredz, ka, vērsoties tiesā savu tiesību aizsardzībai, katram cilvēkam ir tiesības uz taisnīgu un atklātu tiesas izskatīšanu, tiesu spriež kompetenta, neatkarīga un objektīva tiesa, kas ir izveidota uz likuma pamata.

Latvijas Republikas procesuālo normatīvo aktu regulējums nosaka, ka lietā, kuru tiesnesis izskata vienpersoniski, pieteikto noraidījumu izlemj pats tiesnesis.

Tiesas objektivitātes garants lietas izskatīšanas gaitā ir procesuālā forma un noteikumi, kas satur noteiktus procesuālus regulējumus, tai skaitā tiesneša atstatīšanu vai noraidījuma pieteikšanu tiesai. Latvijas Republikas procesuālie normatīvie akti paredz kārtību, kurā pirmās instances tiesas tiesnesis vienpersoniski, tiesvedības procesa ietvaros, izskata sev pieteikto noraidījumu. Ārvalstu tiesu praksē sastopama no Latvijas normatīvā regulējuma atšķirīga noraidījuma izskatīšanas kārtība, kas rosina kritiski izvērtēt Latvijā pastāvošā regulējuma atbilstību ētikas normu prasībām, un, ņemot piemēru no citu valstu pozitīvās tiesu prakses, veikt grozījumus procesuālo normu regulējumā, ar mērķi novērst tiesu praksē pastāvošās nepilnības.

---

¹ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, Nr.43.

Latvijas Republikas tiesnešu konferencē 1995.gada 20.aprīlī pieņemts Tiesnešu ētikas kodekss², kurš ietver piecus tiesnešu uzvedības kanonus, pēc kuriem tiesnesim jāvadās savā ikdienas profesionālajā darbībā.

Katrs tiesnesis ieņem noteiktu sociālu vietu sabiedrībā un katram tiesnesim ir sava dzīves pieredze, savi politiskie uzskati. Tiesāšanas process ļauj tiesnesim ielūkoties citu sabiedrības slāņu dzīves apstākļos un to vērtībās. Ja tiesnesis nolēmumu pieņemšanā balstīsies tikai uz savu dzīves pieredzi un saviem dzīves standartiem, pieņemtie tiesu nolēmumi var izrādīties neobjektīvi pret noteiktu sociālo un ekonomisko sabiedrības grupu. Tiesa pieņem nolēmumus, kuri nākotnē, iespējams, kļūs par tiesu praksi un veidos sabiedrības dzīves regulējumu, līdz ar to, nolēmumu pieņemšana tikai sava sociāli ekonomiskā statusa ietvaros var apdraudēt sabiedrību kopumā. Tiesnesim jāpieņem lēmumi objektīvi, vadoties no taisnīguma principa, ne tikai akli piemērojot tiesību normas attiecībā uz faktiskajiem apstākļiem, bet arī izprotot lietas dalībnieku patiesās intereses un dzīves situācijas.³

Šī maģistra darba tēmas ietvaros tiek analizēta tiesneša noraidījuma izlemšanas procedūra saskaņā ar Tiesnešu ētikas kodeksa normām, meklēta atbilde uz jautājumu, vai šāda noraidījuma izskatīšanas procedūra ir saskaņā ar tiesneša ētikas uzvedības principiem.

Šo tematu autore izvēlējās tādēļ, ka bieži sabiedrībā tiek apspriests jautājums par tiesnešu rīcības atbilstību ētikas uzvedības principiem, tiek apšaubīta tiesnešu objektivitāte lietas izspriešanā. Līdz ar to nepieciešama izvērstāka šīs problēmas analīze, lai varētu sniegt iespējamus risinājumus, kas palīdzētu stiprināt sabiedrības uzticību tiesnešiem un tiesu sistēmai kopumā.

Maģistra darbā izvirzītais uzdevums ir izvērtēt normatīvo materiālu, apskatīt tiesu praksi, kas saistīta ar tiesnešu noraidījuma institūtu, kā arī salīdzināt darbā analizēto tiesneša noraidījuma regulējumu Latvijā un citās valstīs, izvērtējot būtiskākās atšķirības.

Izstrādātā maģistra darba mērķis: rast secinājumus un izteikt kādus konkrētus priekšlikumus tiesu praksē sastopamo problēmu risinājumam.

Pētījuma metodika ir dažādu normatīvo aktu, likumu komentāru, zinātnisko rakstu un tiesas spriedumu izpēte un analīze.

Rakstot šo darbu, autore izmantoja vairākas pētījumu metodes: tiesiski salīdzinošo, induktīvo, vēsturisko un tiesu prakses apkopojumus.

---

² Latvijas tiesnešu ētikas kodekss, pieņemts Latvijas Republikas tiesnešu konferencē 1995.gada 20.aprīlī. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/resources/laws/> (aplūkots 2010.gada 30.augustā).

³ Matjušina R. Noraidījums tiesai objektivitātes trūkuma gadījumā. Jurista Vārds, 2010. 17.augusts, Nr.33, 23.lpp.

1. TIESNEŠA NORAIĀJUMA INSTITŪTS

Latvijas Republikas Satversme garantē ikvienam iespējas aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā (Satversmes 92.pants).

Ir fundamentāli svarīgi, lai taisnīgums būtu ne tikai vienkārši nodrošināts, bet acīmredzami un neapšaubāmi būtu pārliecība par to, ka taisnīgums tiek nodrošināts.⁴

Satversmes 83.pants noteic, ka tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti. Vispārējais princips - objektīva tiesa - ir pamata elements likuma piemērošanas procesos. Šis princips pieprasa, lai tiesnesis (tiesa) lemj lietu objektīvu un bez aizspriedumiem. Tiesnesim jāpiemēro likums vienveidīgi un konsekventi pret visām personām, norobežojoties no saviem subjektīvajiem uzskatiem un stereotipiem. Ja tiesnesim, izskatot lietu, viņa personiskie uzskati neļauj objektīvi izvērtēt lietā esošos pierādījumus vai, ja tiesnesis izrāda īpašu attieksmi pret kādu no lietas dalībniekiem, neatkarīgi no pierādījumiem un tiesiskajiem apsvērumiem, tad tiesnesim nepiemīt nepieciešamā objektivitāte, lai izlemtu lietu taisnīgi.

Taisnība ir viena no svarīgākajām filozofijas domu kategorijām. Tā, piemēram, Aristotelis savā darbā „Nikomāha ētika” skaidro, ka attiecībā uz taisnīgu tiesas spriešanu, kaut arī tas nozīmē taisnīgu vienlīdzību, tomēr tā nav burtiski proporcionālā vienlīdzība. Nav svarīgi, kurš no kura ir nozadis – labs no sliktā vai slikts no labā, bet, ja viens rīkojas prettiesiski, bet otrs tā dēļ cieš netaisnību, viens ir nodarījis zaudējumus, bet otram šie zaudējumi ir nodarīti, tad likums izšķir tikai atšķirības no ļaunuma viedokļa, bet pret cilvēkiem tas izturas vienādi.⁵

Tiesas objektivitāte un neatkarība lietas izskatīšanas gaitā kā konstitucionāls regulējums ir iekļauts Latvijas Republikas Satversmē, kas arī atbilst vispārējiem starptautiskiem regulējumiem. Pamatā visi starptautiskie tiesību akti, kā arī Latvijas Republikas tiesību akti paredz, ka, vērstoties tiesā savu tiesību aizsardzībai, katram cilvēkam ir tiesības uz taisnīgu un atklātu tiesas izskatīšanu, tiesu spriež kompetenta, neatkarīga un objektīva tiesa, kas ir izveidota uz likuma pamata. Proti, visi vispārējie cilvēktiesību aizsardzības principi garantē tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā tiesā. Šīs tiesības ir respektējamas un piemērojamas jebkurā lietas izskatīšanā, jebkuros apstākļos un visās tiesās, sākot no pirmās instances tiesas (rajona un pilsētas tiesa) līdz pat Satversmes tiesai.

Objektivitāte ir viens no taisnīguma principiem, kas nosaka, ka tiesas nolēmumiem jābūt balstītiem uz objektivitātes kritērijiem, nevies pamatojoties uz subjektīvo viedokli vai

---

⁴ Neil. A. English Civil Procedure. Fundamentals of the new civil justice system. Oxford University Press, 2003, p. 68.

⁵ Aristotelis. Nikomāha ētika. Zvaigzne, 1985, 230.lpp.

aizspriedumiem vai dodot priekšroku vienai personai pār otru nepareizu un leģitīmi nepamatotu apsvērumu dēļ. Pat, ja tiesa ir patiesi objektīva, ir ļoti svarīgi, lai sabiedrība justu vai jebkādā citā veidā varētu uztvert tiesas iespējamu vai šķietamu neobjektivitāti.⁶

Objektivitātes saturu Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir definējusi lietā „Vorms pret Austriju” (*Worm v. Austrija*): objektivitāte parasti nozīmē aizspriedumu trūkumu. Lai saglabātu tiesu objektivitāti, svarīgākais ir uzticēšanās, kura tiesām demokrātiskā sabiedrībā ir jāiedveš apsūdzētājam tik lielā mērā, cik tas skar tiesvedību krimināllietā, kā arī sabiedrībai kopumā.⁷

Eiropas Cilvēktiesību tiesa, izskatot konkrētas lietas, norādījusi, ka cilvēka un pilsoņa tiesības var būt reāli aizsargātas tikai tad, ja tiesa ir objektīva. 1997.gada 25.februāra tiesas spriedumā lietā „Findli pret Apvienoto Karalisti” (*Findlay v. The United Kingdom*)⁸ tiesa atzinusi, ka, izskatot kriminālprocesu kara tribunālā, tika pieļauts Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.panta pārkāpums, proti, iesniedzējam netika nodrošināta taisnīga lietas izskatīšana neatkarīgā un objektīvā tiesā.

Viens no taisnīgas tiesas pamatprincipiem paredz, ka tiesa nevar piedalīties lietas iztiesāšanā, ja tā ir personīgi ieinteresēta lietas iznākumā vai tiesa šajā lietā ir personīgi iesaistīta (*nemo iudex in causa sua*). Kā izņēmums tiesu praksē nostiprināts apstāklis, ja tiesas iespējama interese ir netieša, attālināta vai maznozīmīga.⁹

Ja lietas dalībnieks vai tiesa konstatē kādu no ieinteresētības pazīmēm, kas dotas tālāk uzskaitītajos normatīvajos aktos, tiesa būtu noraidāma.

---

⁶ Matjušina R. Noraidījums tiesai objektivitātes trūkuma gadījumā. Jurista Vārds, 2010. 17.augusts, Nr.33, 23.lpp.

⁷ Sk.: 1997.gada 29.augusta Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Worm v. Austrija*.

⁸ Sk.: 1997.gada 15.februāra Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Findlay v. The United Kingdom*.

⁹ 1982.gada 1.oktobra Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā *Piersack v. Belgium*. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=en&ihmlang=en&lng1=en.lv&lng2=da,de,el,en,es,fi,fr,it,lv,mt,nl,pt,s,k,sl,sv.&val=492016> (aplūkots 2010.gada 10.septembrī).

1.1. Tiesneša noraidījuma vispārīgs raksturojums

Tiesneša atstatīšanas vai noraidīšanas pamatus regulē Satversmes tiesas likums¹⁰, likums „Par tiesu varu”¹¹, Civilprocesa¹², Kriminālprocesa¹³ un Administratīvā procesa¹⁴ likuma nosacījumi, kā arī Tiesnešu disciplinārās atbildības likums¹⁵.

Pēc vispārējā principa, kā to paredz Satversmes tiesas likuma 25.panta piektā daļa, Satversmes tiesas tiesnešiem nevar pieteikt noraidījumu. Tomēr šī paša panta trešā daļa paredz atkāpi no vispārējā principa, proti: „Ja Satversmes tiesa lietu izskata pilnā sastāvā, tajā ir visi Satversmes tiesas tiesneši, kuru veselības stāvoklis vai citi objektīvi apstākļi nekavē piedalīties tiesas sēdē [..]”. Kādi ir šie „citi objektīvi apstākļi” likums sīkāk nepaskaidro, līdz ar to atstājot plašu interpretācijas iespēju, ņemot vērā juridiskajā literatūrā un tiesību teorijā nostiprinātās atziņas. Līdz ar to secināms, ka, Satversmes tiesas tiesnesis, pastāvot šādiem „objektīviem apstākļiem”, var pats sevi atstatīt no lietas izskatīšanas. Plašāka analīze un vērtējums šim normatīvajam regulējumam sniegts šā darba ceturtajā nodaļā.

Likuma „Par tiesu varu” 10.pants nosaka, ka, spriežot lietu, tiesneši ir neatkarīgi un pakļauti tikai likumam, tiesu neatkarību garantē valsts. Tiesu neatkarības princips izskaidrots minētā likuma turpmākajos pantos, proti, 11.pants paredz, ka nav pieļaujama nekāda tiesas spriešanas ierobežošana, iespaidošana, ietekmēšana vai citāda prettiesiska iejaukšanās tās darbā. Šis nosacījums attiecas uz ikvienu, tai skaitā arī uz valsts iestādēm, sabiedriskajām un politiskajām organizācijām, citām juridiskajām un fiziskajām personām. Likums nosaka, ka ikvienam ir pienākums respektēt un ievērot tiesu neatkarību un tiesnešu neaizskaramību. Par šo nosacījumu neievērošanu likums ir paredzējis arī atbildību, proti, 12.pants nosaka: „Par nepakļaušanos tiesai, izvairīšanos no ierašanās tiesā, tiesneša goda aizskaršanu sakarā ar tiesas spriešanu, kā arī par citām darbībām, ar kurām izrādīta necieņa pret tiesu, vainīgās personas sodāmas likumā noteiktajā kārtībā”. Likums ir piešķīris augstu tiesas neaizskaramību un neatkarību, nodrošinot tiesnešiem lietas izspriešanu, vadoties vienīgi pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatota uz lietā esošajiem pierādījumiem, vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, kā arī pēc vispārējiem tiesību principiem un judikatūras. Taču par to likums prasa nodrošināt ikvienam, kurš vērsies tiesā savu aizskarto tiesību un interešu aizsardzībai, tiesības uz taisnīgu un atklātu tiesas izskatīšanu kompetentā, neatkarīgā un objektīva tiesā. Likuma „Par tiesu varu” 14.pants nosaka, ka

¹⁰ Satversmes tiesas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1996. 14.jūnijs, Nr.103.

¹¹ „Par tiesu varu”: LR likums. Ziņotājs, 1992. 15.decembris, Nr.1.

¹² Civilprocesa likums. 12.izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 462 lpp.

¹³ Kriminālprocesa likums. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010. – 400 lpp.

¹⁴ Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 25.oktobris, Nr.164.

¹⁵ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 27.oktobris, Nr.132.

tiesnesis (ar ko saprotams arī tiesas piesēdētājs) nevar piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ja ir citi apstākļi, kas rada šaubas par viņa objektivitāti. Šādos gadījumos tiesnesim sevi jāatstata. Taču, ja tiesnesis nav sevi atstājis, personas, kas piedalās lietā, var pieteikt noraidījumu tiesai. Tāpat arī šī likuma 15.pants paredz, ka tiesnesis, kas piedalījies lietas izskatīšanā, nevar piedalīties šīs lietas atkārtotā izskatīšanā. Šis nosacījums pamatojams ar to, ka tiesnesis, pirmo reizi izskatot lietu, jau faktiski ir iepazinies ar lietas materiāliem, guvis pietiekamu pārliecību par lietas tālāku virzību, kā arī jau izteicis iepriekšēju vērtējumu par jautājumiem, kas var būt būtiski atkārtotā lietas izskatīšanā. Atkārtota piedalīšanās lietas izskatīšanā var radīt šaubas par tiesneša objektivitāti.

Arī likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”¹⁶ uzskaitīti apstākļi, kas liedz tiesnesim piedalīties lietas izskatīšanā, proti, šī likuma 6.pants paredz tiesneša amata savienošanas ierobežojumus. Tiesnesim ir atļauts savienot savu amatu tikai ar:

- 1) amatu, kuru viņš ieņem saskaņā ar likumu vai Saeimas apstiprinātajiem starptautiskajiem līgumiem, Ministru kabineta noteikumiem un rīkojumiem;
- 2) pedagoga, zinātnieka, profesionāla sportista un radošo darbu;
- 3) eksperta (konsultanta) darbu, kura izpildes vieta ir citas valsts administrācija, starptautiskā organizācija vai tās pārstāvniecība (misija), ja tas nerada interešu konfliktu un ir saņemta tās valsts amatpersonas vai koleģiālās institūcijas atļauja, kura attiecīgo personu apstiprinājusi amatā.

Arī šie ierobežojumi ir noteikti, lai nodrošinātu tiesas neatkarības un objektivitātes principa ievērošanu.

Civilprocesā tiesneša atstāšanās vai noraidīšanas pamatus regulē Civilprocesa likuma 19.pants, kurā uzskaitīti apstākļi, kad tiesnesis nav tiesīgs piedalīties lietas izskatīšanā.

Apstākļi, kas ir par pamatu tiesnešu atstāšanai vai noraidīšanai, tiek iedalīti divās grupās: *absolūtie* un *relatīvie*. Absolūtie tiesnešu atstāšanas vai noraidīšanas pamati izsmeļoši uzskaitīti Civilprocesa likuma 19.panta pirmās daļas 1.-3.punktā, proti, tiesnesis nav tiesīgs piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš:

- 1) šīs lietas iepriekšējā izskatīšanā ir bijis lietas dalībnieks, liecinieks, eksperts, tulks vai tiesas sēdes sekretārs;
- 2) ir radniecības attiecībās līdz trešajai pakāpei vai svainības attiecībās līdz otrajai pakāpei ar kādu no lietas dalībniekiem;

---

¹⁶ „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 25.aprīlis, Nr.69.

- 3) ir radniecības attiecībās līdz trešajai pakāpei vai svainības attiecībās līdz otrajai pakāpei ar kādu no tiesnešiem, kas ir tās tiesas sastāvā, kura izskata lietu.

Relatīvie tiesnešu atstatīšanas vai noraidīšanas pamati norādīti šā panta pirmās daļas 4.punktā: ja tiesnesis ir personīgi tieši vai netieši ieinteresēts lietas iznākumā vai ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti. Jāpiebilst gan, ka šis uzskaitījums nav pilnīgs. Pie absolūtiem atstatīšanas vai noraidīšanas pamatiem pieder arī Civilprocesa likuma 18.pantā noteiktais aizliegums tiesnesim atkārtoti piedalīties tās pašas lietas izskatīšanā.¹⁷

Civilprocesa likuma 18.pants paredz, ka tiesnesis, kas piedalījies lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā, nevar piedalīties šīs lietas izskatīšanā apelācijas instances vai kasācijas instances tiesā, kā arī jaunas lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā, ja ir atcelts spriedums vai lēmumus par tiesvedības izbeigšanu vai prasības atstāšanu bez izskatīšanas, kas sastādīts, viņam piedaloties. Tiesnesis, kas piedalījies lietas izskatīšanā apelācijas vai kasācijas instances tiesā, nevar piedalīties šīs lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā vai apelācijas instances tiesā. Šāda situācija var izveidoties, ja, piemēram, apelācijas vai kasācijas instances tiesa nolemj atcelt pirmās instances vai apelācijas instances tiesas spriedumu vai lēmumu un nodot to jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 16.panta nosacījumiem, tiesai jānodrošina tiesības uz objektīvu kriminālprocesa norisi, proti, amatpersonām, kuras veic kriminālprocesu, tulkiem un speciālistiem jāatsakās no piedalīšanās kriminālprocesā, ja viņi ir personiski ieinteresēti rezultātā vai pastāv apstākļi, kas procesā iesaistītajām personām pamatoti dod iemeslu uzskatīt, ka šāda ieinteresētība varētu būt.

Kriminālprocesa likuma 4.nodaļā regulēti apstākļi, kas liedz veikt kriminālprocesu.

Kriminālprocesa likuma 52.panta ceturtās daļas nosacījumi attiecas uz neapstrīdamiem interešu konflikta apstākļiem tiesnesim, proti, lietas izskatīšanā nedrīkst piedalīties tiesnesis, kurš ir piedalījies šajā kriminālprocesā jebkādā statusā, un kurš ir radniecībā līdz trešajai pakāpei, svainībā līdz otrajai pakāpei, laulībā ar citu iztiesāšanā iesaistītu tiesnesi, apsūdzības uzturētāju vai prokuru, kas krimināllietu nodevis iztiesāšanai, vai kuru ar minēto tiesnesi, apsūdzības uzturētāju vai prokuru saista kopīga saimniecība. Paziņojumu par sevis atstatīšanu no kriminālprocesa veikšanas interešu konflikta situācijā tiesnesis, līdz iztiesāšanas uzsākšanai vai pēc nolēmuma nodošanas izpildei, iesniedz tiesas priekšsēdētājam, vai, ja interešu konflikta iespējamie apstākļi kļuvuši zināmi tiesnesim iztiesājot lietu, paziņojumu par sevis atstatīšanu tiesnesis iesniedz tiesas sastāvam (Kriminālprocesa likuma 54.panta pirmās

---

¹⁷ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga, 2006, 52.lpp.

daļas 6. un 7.punkts). Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 55.panta nosacījumiem, persona, kura īsteno aizstāvību, cietušais vai procesa veikšanai pilnvarotajā persona, ja tai ir zināmi apstākļi, kas liedz tiesnesim veikt konkrēto kriminālprocesu, noraidījumu tiesnesim iesniedz tiesas priekšsēdētājam vai tiesas sastāvam, atkarībā no augstāk minētajiem apstākļiem.

Kriminālprocesa 58.pantā paredzēts, ja interešu konflikts apzināti netiek novērsts, it sevišķi, ja pastāv apstākļi, kas paši par sevi izslēdz personas (tiesneša) piedalīšanos kriminālprocesā, šī persona saucama pie likumā noteiktās atbildības, turklāt, šo apstākļu konstatēšana ir pamats attiecīgās personas pieņemto lēmumu atcelšanai un iegūto pierādījumu pieļaujamības apšaubīšanai.

Administratīvā procesa likumā ir analogs regulējums civilprocesa likumam attiecībā uz tiesneša noraidīšanu vai atstatīšanu, proti, 116.pants paredz, ka tiesnesis, kas piedalījies pirmās instances tiesā, nedrīkst piedalīties šīs lietas izskatīšanā apelācijas vai kasācijas instances tiesā, kā arī piedalīties jaunā lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā, ja nolēmums, kas sastādīts, viņam piedaloties, ir atcelts. Tiesnesis, kas piedalījies lietas izskatīšanā apelācijas vai kasācijas instances tiesā, nedrīkst piedalīties jaunā lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā vai apelācijas instances tiesā, savukārt tiesnesis, kas piedalījies lietas izskatīšanā apelācijas instances tiesā, nedrīkst piedalīties šīs lietas izskatīšanā kasācijas instances tiesā, izņemot gadījumu, kad lietu izskata Senāta Administratīvā departamenta kopsēdē. Administratīvā procesa 117.pantā noteikts, ka tiesnesis nav tiesīgs piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš:

- 1) šīs lietas iepriekšējā izskatīšanā piedalījies procesā kā administratīvā procesa dalībnieks, liecinieks, eksperts, tulks vai tiesas sēdes sekretārs;
- 2) ir radniecības attiecībās līdz trešajai pakāpei vai svainības attiecībās līdz otrajai pakāpei ar kādu no administratīvā procesa dalībniekiem;
- 3) ir radniecības attiecībās līdz trešajai pakāpei vai svainības attiecībās līdz otrajai pakāpei ar kādu no tiesnešiem, kas ir tās tiesas sastāvā, kura izskata lietu;
- 4) personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti.

Tāpat kā pārējie normatīvie regulējumi, arī Administratīvā procesa likums nedod sīkāku skaidrojumu, kādi ir šie „citi objektīvi apstākļi”, kas liedz tiesnesim piedalīties lietas izskatīšanā, līdz ar to atstājot plašu interpretācijas iespēju, vadoties no juridiskajā literatūrā un tiesību teorijā nostiprinātajām atziņām.

Tiesnešu disciplinārās atbildības likums nosaka gadījumus, kad ir pamats tiesneša saukšanai pie disciplinārās atbildības, proti, likuma 1.pants paredz, ka tiesnesi var saukt pie disciplinārās atbildības par:

- 1) tīšu likuma (jebkuru no augstāk uzskaitītājiem) pārkāpumu lietas izskatīšanā;
- 2) darba pienākumu nepildīšanu vai lietas izskatīšanā pieļautu rupju nolaidību;
- 3) necienīgu rīcību vai tiesneša ētikas kodeksa normu rupju pārkāpumu;
- 4) administratīvu pārkāpumu;
- 5) atteikšanos pārtraukt savu piederību pie partijām vai politiskajām organizācijām;
- 6) likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” paredzēto ierobežojumu un aizliegumu neievērošanu.

Tiesas nolēmuma atcelšana vai grozīšana pati par sevi nav iemesls tam, lai sauktu pie atbildības tiesnesi, kas piedalījies tā pieņemšanā, ja vien viņš nav pieļāvis tīšu likuma pārkāpumu vai nolaidību lietas izskatīšanā (Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.panta otrā daļa).

1.2. Tiesneša noraidījuma normatīvais regulējums ārvalstīs

Šajā nodaļā tiks analizēts tiesneša noraidījuma institūts Lietuvas un Zviedrijas un normatīvajos aktos. Konstatētās būtiskākās atšķirības no Latvijā pastāvošā regulējuma tiks izmantotas, sniedzot priekšlikumus Latvijā esošā regulējuma uzlabošanai.

Lietuva

Līdzīgi kā Latvijas Republikas Satversmes 83.panta regulējums, Lietuvas Republikas Konstitūcijas¹⁸ 109.pants paredz, ka tiesām Lietuvas Republikā piešķirtas ekskluzīvas tiesības uz taisnīguma nodrošināšanu; Spriežot tiesu, tiesneši ir neatkarīgi un vienīgi likumam padoti; Tiesa pieņem nolēmumus Lietuvas Republikas vārdā. Atšķirīgi no mūsu Satversmes, Lietuvas Konstitūcijas 9.nodaļā par Tiesu ir plašāk izvērsti nosacījumi par tiesnešu iecelšanu amatā, atcelšanu no tā, kā arī par to tiesībām un pienākumiem. Tā, piemēram, Konstitūcijas 113.pants nosaka, ka tiesneša amats nav savienojams ar nevienu citu vēlētu vai ieceltu amatu, kā arī tiesnesim aizliegts nodarboties ar jebkāda veida uzņēmējdarbību, tirdzniecību vai darboties citā privātā iestādē vai uzņēmumā. Tāpat arī tiesnesis nevar piedalīties jebkāda veida politisko partiju vai organizāciju aktivitātēs. Šī norma arī nosaka, ka tiesnesim nav atļauts saņemt jebkāda cita veida atalgojumu, izņemot atalgojumu par tiesneša amata pienākumu pildīšanu. Tiesnesim atļauts saņemt papildus ienākumus sakarā ar viņa zinātnisko, akadēmisko vai radošo darbību. Lietuvas Republikas Konstitūcijā ir arī atrodama atsevišķa nodaļa, kas veltīta Konstitucionālās tiesas normatīvajam regulējumam.

Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas judikatūrā izveidota un nostiprinājusies pietiekami plaša un dažādus aspektus aptveroša konstitucionālās tiesas un tiesnešu neatkarības doktrīna. Konstitucionālā tiesa, skaidrojot tiesu un tiesnešu neatkarības principu, apliecinājusi, ka tiesu un tiesnešu neatkarība nav pašmērķis – tas ir būtisks nosacījums cilvēka tiesību un brīvību nodrošināšanai. Kā to skaidrojusi Konstitucionālā tiesa, svarīgākais kritērijs, pēc kura jāvadās, vērtējot tiesu un tiesnešu neatkarību, ir tas, ka neatkarība ir ne tikai privilēģija, bet arī svarīgākais tiesu un tiesnešu pienākums, kurš izveidojies no Konstitūcijā garantētajām cilvēka tiesībām uz bezpartejisku un neitrālu strīda izšķirēju.¹⁹

---

¹⁸ Constitution of the Republic of Lithuania. Pieejams:

<http://www.litlex.lt/Litlex/eng/Frames/Laws/Documents/CONSTITU.HTM> (aplūkots 2010.gada 1.novembrī)

¹⁹ Dr.iur. Abramavičius A. Tiesneša un tiesu neatkarība. Jurista Vārds, 2006. 4.aprīlis, Nr. 14, 1.-2.lpp.

Tiesneša noraidījuma institūts regulēts Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas likumā²⁰, Lietuvas Republikas likumā par tiesu varu²¹ un Civilprocesa likumā²², kā arī pārējos procesuālajos likumos (Kriminālprocesa likumā un Administratīvā procesa likumā), kas būtiski neatšķiras no normatīvā regulējuma Latvijas Republikā.

Saskaņā ar Lietuvas Republikas likuma par tiesu varu 34.panta pirmās daļas nosacījumiem, izskatot lietu, tiesai jānodrošina sekojošu principu ievērošana: pušu vienlīdzība; pārstāvības tiesības; tiesības uz taisnīgu tiesu; tiesības uz savlaicīgu lietas izskatīšanu un tiesāšanās izdevumiem saprātīgās robežās; tiesības tikt uzklautam; sacīkstes princips; nevainīguma prezumpcija; tiesas objektivitāte; lietas izskatīšana atklātā tiesas sēdē; procesuālo tiesību ļaunprātīgas izmantošanas aizliegums. Minētie principi izvērstāk ir iekļauti Lietuvas Civilprocesa likuma otrajā nodaļā.

Atbilstoši Lietuvas Republikas likuma par tiesu varu 34.panta otrās daļas regulējumam, tiesnesis nevar būt puse lietā, kas ir tās jurisdikcijas tiesai, kurā tiesneša amata pienākumus pilda viņa laulātais (arī bijušais laulātais), bērni (adoptējamie), vecāki (audžuvecāki), māsas, brāļi (arī pusmāsas un pusbrāļi, kā arī laulāto brāļi un māsas), brālēni, māsīcas. Šis nosacījums jāievēro arī, ja iepriekš minētie tiesneša radnieki ir kāda no pusēm viņa tiesvedībā esošā lietā. Jāatzīst, ka minētā tiesību norma atšķiras no Latvijas Republikas normatīvā regulējuma attiecībā uz interešu konfliktu regulējumu, jo Latvijas Republikas normatīvajos aktos nav atrodami nosacījumi attiecībā uz tiesneša piedalīšanos lietā kā vienam no tās dalībniekiem, nevis kā tiesnesim, kas izskata konkrēto lietu. Pēc autores domām, šādā redakcijā attiecīgā tiesību norma ir korektāka par to regulējumu, kāds šobrīd ir Latvijas normatīvajos aktos. Tāpat arī, pēc autores domām, atzinību nopelna Lietuvas tiesu varas likuma 43.panta trešajā daļā ietvertais nosacījums tiesnesim rakstiski informēt tiesas priekšsēdētāju par tādām tiesvedībā esošām lietām, kurās tiesnesis pats ir lietas dalībnieks, vai kurās viens no lietas dalībniekiem ir kāds no pieminētajā 34.panta otrajā daļā uzskaitītajiem tiesneša radniekiem, ja minētā lieta ir tiesas, kurā strādā attiecīgais tiesnesis, jurisdikcijā. Šāda nosacījuma ievērošana nodrošina uzticību taisnīgas un objektīvas tiesas principa pastāvēšanai.

Apskatot Lietuvas Republikas procesuālo normatīvo aktu regulējumu attiecībā uz tiesneša noraidījuma pamatiem, tajā ietvertās tiesību normas ir principā analogas Latvijas Republikas procesuālo tiesību regulējumam. Tā, piemēram, saskaņā ar Lietuvas Civilprocesa

---

²⁰Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. Pieejam: http://www.lrkt.lt/Documents3_e.html (aplūkots 2010.gada 1.novembrī).

²¹Republic of Lithuania Law on Courts. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=216134 (aplūkots 2010.gada 1.novembrī).

²²Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=284330&p_query=&p_tr2 (aplūkots 2010.gada 1.novembrī).

likuma nosacījumiem, tiesnesis nav tiesīgs piedalīties lietas izskatīšanā un viņam ir pienākums atstatīties no lietas izskatīšanas, ja: 1) viņš ir laulībā, radniecības attiecībās līdz trešajai pakāpei (tiešie augšupejošie un lejupejošie radniekiem vienā līnijā, kā arī pusmāsa, pusbrāļi, adoptētāji un adoptējamie), vai svainības attiecībās līdz otrajai pakāpei ar kādu no lietas dalībniekiem (noteiktais ierobežojums attiecībā uz personām, ar kurām tiesnesi vieno laulības saites vai kuras ir tā aizbildnībā vai aizgādībā, ir spēkā līdz brīdim, kad laulības, aizbildnības vai aizgādības attiecības izbeigtas); 2) šīs lietas iepriekšējā izskatīšanā ir bijis lietas dalībnieks vai tā pārstāvis; 3) viņš pats vai viņa laulātais (partneris), vai viņa radnieki ir tieši vai netieši ieinteresēti lietas iznākumā; 4) viņš šīs lietas iepriekšējā izskatīšanā ir bijis lietas dalībnieks, liecinieks, eksperts, prokurors, tulks, valsts vai pašvaldības iestādes pārstāvis; 5) viņš ir personīgi tieši vai netieši ieinteresēts lietas iznākumā vai pastāv citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti.

Ja tiesnesis, pastāvot kādam no uzskaitītajiem apstākļiem, nav pats sevi atstatījis no lietas izskatīšanas, lietas dalībnieks var pieteikt noraidījumu šādam tiesnesim (65. un 66.panta regulējums).

Līdzīgi kā Latvijas, tā Lietuvas procesuālo tiesību normas paredz, ka tiesnesis, kas piedalījies lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā, nevar piedalīties šīs lietas izskatīšanā apelācijas instances vai kasācijas instances tiesā, kā arī jaunas lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā. Tiesnesis, kas piedalījies lietas izskatīšanā apelācijas vai kasācijas instances tiesā, nevar piedalīties šīs lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā vai apelācijas instances tiesā.

Kas attiecas uz procesuālo kārtību, kādā tiek izskatīts tiesnesim pieteiktais noraidījums, Lietuvas procesuālie tiesību akti paredz atšķirīgu kārtību no Latvijas procesuālā regulējuma. Pirmās instances tiesas tiesnesim pieteikto noraidījuma pamatojumu izlemj attiecīgās tiesas priekšsēdētājs, savukārt priekšsēdētājam pieteikto noraidījumu – attiecīgi augstākas instances priekšsēdētājs vai tā izraudzīts tiesnesis. Pieteikumu par noraidījumu tiesnesim izskata rakstveida procesā, lēmumu pieņemot ne vēlāk kā trīs dienu laikā. Ja noraidījums tiesnesim tiek pieteikts lietā, kuru izskata tiesneši koleģiāli, jautājums tiek izlemts tiesnešiem balsojot, kā tas līdzīgi notiek arī Latvijā. Kā tas izriet no normatīvā regulējuma, pieņemtais lēmums par tiesneša noraidījumu nav pārsūdzams, bet savas šaubas un iebildumus lietas dalībnieks var norādīt, pārsūdzot pirmās instances tiesas spriedumu apelācijas kārtībā.

Arī Lietuvas normatīvie akti, analogi Latvijas normatīvajam regulējumam, paredz tiesneša disciplināro atbildību par tīšu likuma pārkāpumu lietas izskatīšanā; darba pienākumu nepildīšanu vai lietas izskatīšanā pieļautu rupju nolaidību; necienīgu rīcību vai tiesneša ētikas

kodeksa normu rupju pārkāpumu; atteikšanos pārtraukt savu piederību pie partijām vai politiskajām organizācijām.

Būtiski atzīmēt, ka Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas likumā garantētas personas tiesības pieteikt noraidījumu arī Konstitucionālās tiesas tiesnesim, atšķirībā no Latvijas Republikas Satversmes tiesas likuma, kur šādam tiesnesim noraidījumu pieteikt nevar. Atbilstoši Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas likuma 48.panta nosacījumiem, Konstitucionālās tiesas tiesnesim sevi jāatstata no lietas izskatīšanas, vai, ja viņš to nav izdarījis, lietas dalībnieks var pieteikt tiesnesim noraidījumu, ja: 1) viņš ir radniecības attiecībās vai personiskas dabas attiecībās ar kādu no lietas dalībniekiem; 2) viņš izteicis publiski savu viedokli par izskatāmās lietas rezultātu tiesā; 3) pastāv citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti. Ja pastāv pirmajā punktā norādītie apstākļi, tiesnesim jāpaziņo par tiem rakstveidā pirms lietas izskatīšanas uzsākšanas, iesniedzot lūgumu Konstitucionālajai tiesai lēmuma pieņemšanai par tiesneša noņemšanu no lietas izskatīšanas. Uz tādiem pašiem pamatiem un tādā pašā procesuālā kārtībā Konstitucionālās tiesas tiesnesim noraidījumu var pieteikt lietas dalībnieks. Par pieteikto noraidījumu tiesnesim tiesas sēdē, Konstitucionālā tiesa uzklausa pārējo lietas dalībnieku viedokli. Jautājumu par tiesneša atstatīšanos vai noraidīšanu izlemj apspriežu telpā.

Ņemot vērā to, ka Lietuvas Konstitucionālās tiesas sastāvā ir tikai par diviem tiesnešiem vairāk (9 tiesneši), kā Latvijas Satversmes tiesā, tad Satversmes tiesas arguments, ka šāds ierobežojums attaisnojams ar tiesnešu nelielo skaitu, neiztur kritiku. Principā Lietuvas Konstitucionālās tiesas kompetence un procesuālais regulējums būtiski neatšķiras no Latvijas Satversmes tiesas regulējuma, kas pierāda, ka ir iespējams nodrošināt personas tiesības pieteikt noraidījumu Konstitucionālās tiesas tiesnesim, vienlaicīgi saglabājot produktīvu un nepārtrauktu Konstitucionālās tiesas darbu, tādējādi nodrošinot personas tiesības uz taisnīgu un objektīvu tiesu visās tiesās.

Zviedrija

Zviedrija Konstitūcija sastāv no četriem pamatlikumiem: *Valdības iekārtas likuma (1974)*; *Mantojuma likuma (1810)*; *Preses brīvības likuma (1949)* un *Likuma par vārda brīvību (1991)*.²³

Zviedrijas Konstitūcijā, atšķirīgi no citu valstu Konstitūcijām, nav atrodamas skaidri formulētas cilvēka pamatbrīvības deklarācijas. Tas pamatojams ar to, ka Zviedrijas Konstitūcijas izveidojusies tieši šo pamatbrīvību nostiprināšanās rezultātā, kur tās rakstveidā

---

²³ Tiberg H., Sterzel F., Cronhult P. Swedish Law, a survey. Stockholm: Juristförlaget JF AB, 1994, p. 43.

iekļautas Konstitūcijas saturā. Zviedrijas valsts pamatnostāja – jo vairāk valsts centīsies nostiprināt pamattiesību apjomu savā Konstitūcijā, jo vājākas šīs pamattiesības kļūs. Zviedrijas valsts tiesiskās sistēmas mērķis ir nostiprināt saistošas tiesību normas, kas tiek iedzīvinātas valsts tiesu sistēmā un indivīda attiecībās ar valsts iestādēm.²⁴

Zviedrijas tiesu hierarhija sastāv no 1) Vispārējās pirmās instances tiesas, proti, no rajona tiesām lauku apvidos un mazākās pilsētās, kā arī pilsētu tiesām, kas attiecas uz lielāko pilsētu teritorijām; 2) Apelācijas instances tiesas un 3) Augstākās tiesas. Atsevišķi tiek izdalītas Sevišķās tiesas, kas skata lietas tās kompetences ietvaros, saskaņā ar statūtiem, un tās ir: 1) Zemes dalīšanas tiesa; 2) Ekspropriācijas (atsavināšanas) tiesa; 3) Ūdens tiesa; 4) Darba strīdu tiesa.

Lietas izskatīšana gan vispārējās, gan Sevišķās tiesās notiek divos līmeņos, proti, sagatavošanās stadijā un iztiesāšanā.²⁵

Likumdošanas un izpildvaras sfērā, parlamentārās demokrātijas attīstība ir nostiprinājusi varas dalīšanas principus, kas ietverti Zviedrijas Konstitūcijā. Likumdevēja mērķis, nostiprinot Konstitūcijā šos principus, ir bijis nodrošināt tiesu varas neatkarību un pakļautību vienīgi likumam, nevis tās dominēšanu pār tiem, kas atspoguļo izpratni par tiesu varu mūsdienu Zviedrijas valsts iekārtā. Tiesu varas neatkarības statusa nostiprināšanai, personu, kuras iecelta tiesneša amatā nevar atstādināt vai atcelt no ieņemamā amata pirms pensionēšanās vecuma, izņemot gadījumus, kad tiesnesi atbrīvo no amata pēc paša vēlēšanās, sakarā ar ievēlēšanu vai iecelšanu citā amatā, vai ar notiesājošu tiesas spriedumu. Papildus likumā noteiktajai tiesneša amata neaizskaramībai, pastāv vēl trīs konstitucionālās garantijas, kas nodrošina tiesu varas neatkarību, proti: 1) saskaņā ar Konstitūciju, nav pieļaujama jebkāda veida izpildvaras un parlamenta iejaukšanās tiesvedības gaitā; 2) Karalistes apelācijas tiesu instances, kā arī visu pārējo instanču tiesu neatkarība Konstitūcijā nodrošināta arī ar aizliegumu politiskajiem pārstāvjiem izteikt jebkura veida norādījumus vai rīkojumus tiesai, pat gadījumos, kad politiskais pārstāvis tiešā vai netiešā veidā atsaucas uz operatīvajām tiesību normām valsts drošības jautājumos; 3) kā arī Konstitūcija aizliedz parlamentāro izmeklēšanu un tiesas nolēmumu apspriešanu, izņemot likumdošanas nodrošināšanas nolūkos.²⁶

Zviedrijas Civilprocesa kodeksā (*Rättegångsbalk*)²⁷ uzskaitīti apstākļi tiesneša noraidīšanai, pamatojoties uz tā personiskajām vai radniecības attiecībām ar kādu no lietas dalībniekiem, sakarā ar tiesneša personīgo ieinteresētību lietas iznākumā, kā arī ņemot vērā

²⁴ Tiberg H., Sterzel F., Cronhult P. Swedish Law, a survey. Stockholm: Juristförlaget JF AB, 1994, p. 64.

²⁵ Bader Ginsburg R., Bruzelius A. Civil Procedure in Sweden. The Hague: 1965, p. 80-81.

²⁶ Ibid. p. 102-103.

²⁷ The Swedish code of judicial procedure. Justitiedepartementet, Stockholm, 1998.

tiesneša kompetenci vai subjektīvo attieksmi izskatāmajā lietā. Pamatā Kodeksa normas paredz noraidījuma pieteikšanu tiesnesim, pamatojoties uz apstākļiem, kas personai rada pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti lietas izskatīšanā, atstājot interpretācijas iespēju aizpildīt šo ģenerālklausulu (pamatotas šaubas) ar konkrētu saturu.

Tā, piemēram, Kodeksa 4.nodaļas 12.sadaļa paredz, ka personas, kas sastāv vai ir bijušas laulībā ar otru, vai kurām ir asinsradniecības vai laulības saites augšupejošā vai lejupejošā līnijā, vai kuras ir radniecībā vai laulībā, ar personu kas ir vai ir bijusi precējusies ar tās radnieku, kā arī personas, kas ir citādi savstarpēji saistītas, nedrīkst vienlaicīgi piedalīties lietas izskatīšanā kā tiesneši. Jāatzīst, ka Latvijas Civilprocesa likuma 19.pants attiecībā uz interešu konflikta apstākļiem ir izteikts nedaudz skaidrākā un uztveramākā redakcijā, kā augstāk pieminētā Zviedrijas Civilprocesa kodeksa norma.

Kodeksa 4.nodaļas 13.sadaļa sīkāk uzskaita apstākļus, pie kuriem tiesnesim aizliegts piedalīties lietas izskatīšanā un viņam ir jāatstata sevi no lietas, proti:

- 1) ja viņš ir lietas dalībnieks vai kā citāti personīgi ieinteresēts konkrētās lietas iznākumā, vai arī viņa piedalīšanās lietas izskatīšanā var ietekmēt lietas iznākumu un kaitēt taisnīgai lietas spriešanai;
- 2) ja izskatāmajā lietā kāds no lietas dalībniekiem ar viņu sastāv vai ir bijis laulībā, vai kurš ir laulībā vai radniecībā augšupejošā vai lejupejošā līnijā, vai kurš ir radniecībā vai laulībā, ar personu kas ir vai ir bijusi precējusies ar tās radnieku, kā arī ja lietas dalībnieks kā citādi saistīts ar tiesnesi konkrētajā lietā;
- 3) ja viņš ir kādās no otrajā punktā noteiktajām attiecībām ar kādu citu personu, kas ir personīgi ieinteresēta lietas iznākumā, vai šī tiesneša saistība ar konkrēto personu var būtiski kaitēt taisnīgas lietas iznākumam;
- 4) ja tiesnesim pastāv kādas no 2.punktā uzskaitītajām saistībām ar lietas dalībnieku, vai ir aizbildni, aizbildnībā esošo, vai viņš kā citādi kalpojis kā likumīgais pārstāvis lietas dalībniekam, vai ir bijis uzņēmēj sabiedrības valdes loceklis, kādas asociācijas, sabiedrības, nodibinājuma vai līdzīgas iestādes dalībnieks, kas ir puse izskatāmajā lietā, kā arī, ja viņš ir veicis kādas valsts pārvaldes padomes pārvaldes funkcijas, kas var ietekmēt izskatāmās lietas rezultātu;
- 5) ja viņš, vai kāds no lietas dalībniekiem ar ko tam ir kādas no 2.punktā norādītajām savstarpējām saistībām, ir jebkādā mērā saistīts ar 4.punktā norādītajām interesēm, vai kā citādi viņa piedalīšanās lietas izskatīšanā var radīt pamatotas šaubas par viņa objektivitāti un taisnīgas tiesas spriešanu;

- 6) ja viņš ir konkrētajā lietā otra puse, izņemot gadījumu, ja jau ir bijis pieteikts noraidījums šim tiesnesim no pretējās puses;
- 7) ja viņš jau ir piedalījies lietas iepriekšējā izskatīšanā pirmās instances tiesā vai kādas citas tiesas (piemēram, šķīrējtiesas) tiesneša amatā pieņēmis nolēmumu par attiecīgo jautājumu, tāpat arī, ja ārpus tiesneša amata pienākumiem, viņš kādas citas iestādes interesēs risinājis izskatāmo jautājumu;
- 8) ja viņš, attiecībā uz izskatāmo jautājumu, iepriekš saistītā krimināllietā izteicis savu viedokli par personas, kas ir lietas dalībnieks šajā lietā, vainu apsūdzētajā noziedzīgajā nodarījumā;
- 9) ja viņš šajā lietā iepriekš bijis kāds no lietas dalībniekiem, vai darbojies kā pārstāvis vai konsultants, eksperts vai liecinieks;
- 10) ja pastāv kādi citi īpaši apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti konkrētajā lietā.

Kodeksa regulējuma noteikto jēdzienu „personiski ieinteresēts lietas iznākumā” un „tiesneša piedalīšanās lietas izskatīšanā, kas var radīt kaitējumu lietas rezultātam” norobežošana varētu radīt zināmus sarežģījumus tiesu praksē. Ja tiesnesis nav personiski ieinteresēts lietas iznākumā, taču, ja spriedums varētu piešķirt īpašas priekšrocības tiesnesim vai radīt kaitējumu taisnīgam lietas iznākumam, tiesneša piedalīšanās lietas izskatīšanā nav pieļaujama. Kā uzskatāmu piemēru varētu minēt gadījumu, kad tiesnesis ir akcionārs sabiedrībā, kas ir puse konkrētajā lietā, ar nosacījumu, ka viņa akciju daļu, tāpat kā izskatāmā strīda, ekonomiskā vērtība ir ievērojama.²⁸

Ja tiesnesim ir zināmi, kādi no augstāk uzskaitītajiem apstākļiem, kas ir par pamatu tiesneša noraidījumam, viņam pašam brīvprātīgi par tiem jāinformē tiesa. Ja tiesnesis to nav izdarījis, šādas tiesības pieteikt noraidījumu attiecīgajam tiesnesim ir lietas dalībniekiem. Noraidījums tiesnesim jāpiesaka pirms uzsākta lietas izskatīšanas pēc būtības, kā arī vēlāk lietas izskatīšanas gaitā, ja līdz tam brīdim lietas dalībniekam nebija zināmi šādi apstākļi (14.sadaļa).

Pirmās instances tiesā noraidīšanas apstākļi adresēti tieši uz konkrēto tiesnesi, taču apelācijas un kasācijas instancē, kur lietu izskata koleģiāli, noraidījums var būt vērsts uz kādu tiesnesi atsevišķi vai uz visu tiesas sastāvu.

Kad tiesnesim ir pieteikts noraidījums, līdz tā izskatīšanas brīdim tiesnesis lietā nedrīkst veikt nevienu procesuālo darbību vai pieņemt kādu lēmumu, izņemot tādos procesuālos

---

²⁸ Lemmens P. Civil procedure in Sweden. International Encyclopedia of Laws. The Hague: Kluwer Law International, 1995, p. 145-147.

jautājumos, kuru atlikšana bez būtiskiem sarežģījumiem nav iespējama, un kas neattiecas uz lietas izskatīšanu pēc būtības (15.sadaļas pirmā daļa).

Līdzīgi kā Lietuvas normatīvajā regulējumā, arī Zviedrijas Civilprocesa kodekss neparedz tiesnesim pašam izskatīt sev pieteikto noraidījumu. Vienīgi Zviedrijas Civilprocesa kodeksā, atšķirīgi no Lietuvas Civilprocesa likuma, noteikts, ka tiesnesim pieteikto noraidījumu izskata tiesa (nevis tiesas priekšsēdētājs, kā tas ir Lietuvas Civilprocesa likumā) pēc iespējas savlaicīgā termiņā. Tiesnesis, kuram pieteikts noraidījums, pats nepiedalās lēmuma pieņemšanā, ja vien viņa klātbūtne nav būtiska, lai nodrošinātu kvorumu, un ja nav iespējams nozīmēt citu tiesnesi, bez lietas novilcināšanas (15.sadaļas otrā daļa).

Jāatzīst gan, ka Zviedrijas Civilprocesa kodekss sīkāk neatrunā kārtību, kādā notiek šī noraidījuma izskatīšanas procedūra. Apskatot Kodeksa procesuālās normas kopsakarā ar šī institūta regulējumu, secināms, ka noraidījuma izlemšanā piedalās vairāki konkrētās tiesas tiesneši, balsojot un pieņemot par to atsevišķu procesuālu lēmumu.

Pēc autores domām, augstāk apskatīto ārvalstu normatīvais regulējums attiecībā uz tiesneša noraidījuma izskatīšanas procedūru ir veiksmīgāks par Latvijā noteikto regulējumu. Abu ārvalstu (gan Lietuvas, gan Zviedrijas) normatīvie regulējumi nodrošinājuši, ka tiesnesis pats nelemj par viņam izteikto noraidījumu, šī jautājuma izlemšana uzticēta vai nu attiecīgās tiesas priekšsēdētājam (Lietuvas gadījumā) vai arī tiesai, tas ir, pārējiem tiesnešiem (Zviedrijas gadījumā). Šāda procesuālā kārtība viennozīmīgi rada augstāku sabiedrības uzticēšanās pakāpi tiesai un tiesnešu objektivitātei. Aplūkotie ārvalstu piemēri tiks izmantoti turpmākajās darba nodaļās, izsakot autores priekšlikumus Latvijas procesuālā regulējuma uzlabošanai.

2. TIESNEŠA ATSTATĪŠANAS VAI NORAIĀDĪŠANAS PAMATS

Kā jau iepriekšējā nodaļā izklāstīts, Tiesneša atstatīšanas vai noraidīšanas pamatus regulē Satversmes tiesas likums, likums „Par tiesu varu”, Civilprocesa, Kriminālprocesa un Administratīvā procesa likuma nosacījumi, kā arī Tiesnešu disciplinārās atbildības likums.

Tiesas objektivitāte un neatkarība lietas izskatīšanas gaitā ir viens no taisnīgas tiesas pamatnosacījumiem.

Tiesas objektivitāte var būt analizējama no dažādiem aspektiem. Pirmkārt, atbilstoši subjektīvajam kritērijam ir izvērtējama tiesneša personiskā pārliecība attiecībā uz konkrēto lietu. Tiesnesim jābūt brīvam no jebkādiem personiskiem aizspriedumiem. Otrkārt, atbilstoši objektīvajam kritērijam ir analizējams, vai ir pietiekamas garantijas, ka ir izslēgtas jebkādas lēģitīmas šaubas par tiesneša objektivitāti.²⁹

Izejot no augstāk minētā objektivitātes principa, tiesnesis nevar skatīt lietu un tam ir jāatstatās, ja tiek konstatēts kāds no sekojošiem objektivitātes trūkuma nosacījumiem:

- 1) Tiesā neobjektivitāte.** Ja šāda atklāta neobjektivitāte tiek izrādīta tiesāšanas procesā, lietas dalībniekam ir tiesības noraidīt tiesas sastāvu, ja tas pats neatstatās no lietas. Tomēr vienmēr grūtības sagādā tiesas atklātas neobjektivitātes pierādīšana, jo likums skaidri nedefinē objektivitātes vērtēšanas kritērijus atkarībā no konkrētās tiesas rīcības vai tiesas izteiktā viedokļa.
- 2) Tiesas tiesā ieinteresētība lietas iznākumā.** Tiesā nevar piedalīties lietas iztiesāšanā, ja tiesā ir personīgi ieinteresēta lietas iznākumā vai tiesā šajā lietā personīgi iesaistīta (*nemo iudex in causa sua*). Juridiskajā literatūrā norādīts izņēmums, kad lietas iztiesāšana ir pieļaujama, proti, ja tiesas interese ir netiesā, attālināta vai maznozīmīga.³⁰ Tiesas piedalīšanās lietas spriešanā arī nebūtu pieļaujama, ja ir apšaubīta tiesas morālā objektivitāte, proti, ja tiesā morāli ir ieinteresēta lietas iznākumā.
- 3) Pamatota iespējamība objektivitātes trūkumam.** Tiesu praksē ir atzīts, ka tiesneša piedalīšanās kriminālprocesā, kurā viņš iepriekš pieņēmis procesuālu lēmumu, nav pieļaujama. Atkārtota piedalīšanās lietas izskatīšanā var radīt šaubas par tiesneša objektivitāti (Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2010.gada 17.februāra lēmums lietā Nr.SKK-

²⁹ Sk.: 1997.gada 15.februāra Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Findlay v. The United Kingdom.

³⁰ Sk.: 1982.gada 1.oktobra Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Piersack v. Belgium.

88/2010). Objektivitātes trūkuma izpausmes ir vērojamas tiesu nolēmumos un tiesu publiskajās runās vai viedokļa izteikšanā tiesā. Dažos gadījumos un noteiktos apstākļos tiesas publicēts viedoklis var tikt traktēts kā tiesas nostāja vienas puses labā un tā tiesas neobjektivitāte un negatīva nostāja pret otru pusi.³¹

Tiesas objektivitāte ir pamatnoteikums, uz kuru tiecas tiesa, lai nodrošinātu indivīda tiesību un brīvību aizsardzību. Tiesas objektivitātes lietas garants izskatīšanas gaitā ir procesuālā forma un noteikumi, kas satur noteiktus procesuālus regulējumus, tai skaitā tiesneša atstatīšanos vai noraidījuma pieteikšanu tiesai. Kā tas atzīts ārvalstu literatūrā, vērtējot taisnīguma un tiesas objektivitātes mijiedarbību, tiesas objektivitāte ir būtiska taisnīguma sastāvdaļa.³² Tiesnešiem likums jāpiemēro vienādi un taisnīgi pret visām personām. Vērtējot tiesnešu neatkarību, ir ārkārtīgi svarīgi, ka tiesneši īsteno tiesu taisnīgā veidā. Tiesnešu neatkarība rada atbildību piemērot likumus objektīvi.³³

2.1. Tiesneša atstatīšana

Ja pastāv kāds no Civilprocesa likuma 19.pantā, Kriminālprocesa likuma 52.panta ceturtajā daļā vai Administratīvā procesa likuma 117.pantā norādītajiem apstākļiem, tiesnesis nevar piedalīties lietas izskatīšanā, jo tas ir pretrunā ar taisnīgas tiesas pamatnosacījumiem par tiesneša objektivitāti un neatkarību lietas izskatīšanas gaitā.

Šādos gadījumos tiesnesim ir pienākums sevi atstatīt no tiesas sastāva jebkurā lietas izskatīšanas stadijā.

Kā to paredz Civilprocesa likuma 19.panta otrā, trešā un ceturta daļa, ja pastāv kāds no minētajiem tiesneša ierobežojumiem, tiesnesis atstata sevi līdz lietas izskatīšanas sākumam. Taču bieži gadās, ka šādi apstākļi tiesnesim nav un nevar būt zināmi saņemot lietu izskatīšanai, jo daudzi svarīgi pierādījumi un lietas apstākļi atklājas tikai tiesas sēdē pie lietas izskatīšanas pēc būtības. Šādos gadījumos sevis atstatīšana izdarāma tiesas sēdē, norādot sevis atstatīšanas motīvus.

Ja tomēr tiesnesis nav sevi atstatījis, nesaskatot minētos ierobežojumus, jebkurš lietas dalībnieks uz šajā pantā minētajiem pamatiem var pieteikt noraidījumu tiesnesim vai visam tiesas sastāvam.

---

³¹ Matjušina R. Noraidījums tiesai objektivitātes trūkuma gadījumā. *Jurista Vārds*, 2010. 17.augusts, Nr.33, 42.lpp.

³² Dworkin R. *Taking Rights Seriously*. Harvard University Press, 1997, p. 277.

³³ Sharman Jeffrey M. *Judicial Ethics: Independence, Impartiality, and Integrity*, p. 15.

Tiesas sastāvā esošo tiesnešu savstarpējo radniecības vai svainības attiecību pastāvēšanas gadījumā, atbilstoši Civilprocesa likuma 19.panta pirmās daļas 3.punktam, attiecīgās tiesas amatpersonas, kas nosaka tiesas sastāvu (tiesas priekšsēdētājs), nedrīkst iekļaut šādus tiesnešus vienā sastāvā lietas izskatīšanai. Ievērojot šo nosacījumu, tiesnešiem savstarpējas radniecības vai svainības gadījumā nekad nenākas sevi atstatīt no lietas izskatīšanas, bet lietas dalībniekiem pieteikt noraidījumu šā iemesla dēļ. Šā panta pirmās 3.punkts neaizliedz dažādu instanču tiesnešiem, kas atrodas radniecības vai svainības attiecībās, piedalīties vienas un tās pašas lietas izskatīšanā šajās tiesu instancēs. Tomēr šajā gadījumā šāda situācija uzskatāma par apstākli, kas rada pamatotas šaubas par tiesnešu objektivitāti saskaņā ar Civilprocesa likuma 19.panta pirmās daļas 4.punktu.³⁴

Kriminālprocesa likuma 51.pants uzskaita neapstrīdamus interešu konflikta apstākļus, saskaņā ar kuriem, bez jebkādas papildus apstākļu noskaidrošanas, tiek atzīta interešu konflikta pastāvēšana un tiesnesim nekavējoties jāpaziņo par sevis atstatīšanu no turpmākas lietas izskatīšanas. Par šādiem neapstrīdamiem interešu konflikta apstākļiem tiek atzīti apstākļi, kad tiesnesis:

- 1) ir radniecības attiecībās līdz trešajai pakāpei, svainībā līdz otrajai pakāpei vai sastāv laulībā ar personu, kura īsteno aizstāvību, vai ar cietušo vai ar viņa pārstāvi;
- 2) pati, tās laulātais, bērni vai vecāki saņem ienākumus no personas, kura īsteno aizstāvību, vai no cietušā vai viņa pārstāvja;
- 3) ir saistīta ar kopīgu saimniecību ar personu, kura īsteno aizstāvību, vai ar cietušo vai ar viņa pārstāvi;
- 4) atrodas nepārprotamā personiskā konfliktā ar personu, kura īsteno aizstāvību, vai ar cietušo vai ar viņa pārstāvi;
- 5) šajā procesā ir liecinieks, cietušais vai viņa pārstāvis vai persona, kura īsteno aizstāvību vai ir veikusi aizstāvību vai cietušā pārstāvību.

Gan Civilprocesa likuma 19.pants, gan arī Administratīvā procesa likuma 117.pants norāda uz tiesneša radniecības vai svainības attiecībām ar kādu no lietas dalībniekiem vai tiesnešiem, kas ir par pamatu sevis atstatīšanai no lietas izskatīšanas, taču tik detalizēts neapstrīdamu interešu konflikta apstākļu uzskaitījums, kā Kriminālprocesa likuma 51.pantā, diemžēl šajos likumos nav atrodams. Civilprocesa un Administratīvā procesa regulējumos ir iekļauta norāde par tiesneša tiešu vai netiešu ieinteresētību lietas iznākumā, ko varētu sasaistīt

---

³⁴ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga, 2006, 52.lpp.

ar Kriminālprocesa likuma 51.pantā uzskaitītājiem apstākļiem, taču tas jau ir tiesību normu interpretācijas jautājums.

Civilprocesa likuma 18.pantā, Kriminālprocesa likuma 52.panta ceturtās daļas 1.punktā un Administratīvā procesa likuma 116.pantā noteikts aizliegums tiesnesim atkārtoti piedalīties tās pašas lietas izskatīšanā, proti, ja tiesnesis, piemēram, piedalījies lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā, viņš nedrīkst piedalīties šīs lietas izskatīšanā apelācijas vai kasācijas instances tiesā, kā arī piedalīties jaunā lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā, ja nolēmums, kas sastādīts, viņam piedaloties, ir atcelts.

Kā to atzinis Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments, tiesneša piedalīšanās kriminālprocesā, kurā viņš iepriekš pieņēmis procesuālu lēmumu, uzskatāms par Kriminālprocesa likuma 52.panta ceturtās daļas 1.punkta pārkāpumu. Pieņemot konkrētu procesuālu lēmumu, tiesnesis izsaka iepriekšēju vērtējumu par jautājumiem, kas var būt būtiski lietas iztiesāšanā. Turklāt, pieņemot kādu procesuālu lēmumu, tiesnesis jau faktiski ir iepazinies ar krimināllietas materiāliem, guvis pietiekamu pārliecību konkrēta procesuāla lēmuma pieņemšanai un izteicis viedokli par turpmāko procesa virzību. Atkārtota piedalīšanās lietas iztiesāšanā var radīt šaubas par tiesneša objektivitāti.³⁵

Šis princips nostiprināts arī likumā „Par tiesu varu”, proti, likuma 15.pants paredz, ka tiesnesis, kas piedalījies lietas izskatīšanā, nevar piedalīties šīs lietas atkārtotā izskatīšanā. Šis nosacījums pamatojams ar apstākļiem, kas jau norādīti augstāk minētajā Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta spriedumā, proti, tiesnesis, pirmo reizi izskatot lietu, jau faktiski ir iepazinies ar lietas materiāliem, guvis pietiekamu pārliecību par lietas tālāku virzību, kā arī jau izteicis iepriekšēju vērtējumu (ar sastādīto nolēmumu) par jautājumiem, kas var būt būtiski atkārtotā lietas izskatīšanā. Atkārtota piedalīšanās lietas izskatīšanā var radīt šaubas par tiesneša objektivitāti.

Labums, kuru var atnest taisnīgumam un tiesiskajai stabilitātei atbilstoši spriedumi, sasniedzams tikai tādā gadījumā, ja tiesneši patiešām vadīsies pēc likumu noteiktās kārtības un tiem būs tādu cilvēku reputācija, kas vadās pēc likumu noteiktās kārtības, nevis pēc savas iegribas vai pēc ietekmīgu politiķu gribas.³⁶

---

³⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2010.gada 17.februāra lēmums lietā Nr. SKK-88/2010.

³⁶ Breyer St. Remarks at the Conference of the Supreme Court of the America (Oct. 1995) //Issues of Democracy: Independence of the Judiciary (U.S. Dep't of State, Dec. 1996). Pieejams: www.usinfo.state.gov/journals/journals.htm (aplūkots 2010.gada 1.oktobrī).

2.2. Tiesneša noraidījums

Civilprocesa likuma 19.pants, Kriminālprocesa likuma 55.pants un Administratīvā procesa likuma 118.pants nosaka tiesneša noraidīšanas pamatus, pie apstākļiem, kad tiesnesis pats, pastāvot kādam no minēto pantu uzskaitītajiem pamatiem, nav sevi atstatījis no lietas izskatīšanas. Šādas lietas dalībnieku tiesības pieteikt noraidījumu tiesnesim nodrošina procesuālos pamatprincipus par taisnīgu tiesu un tiesnešu objektivitātes saglabāšanu, kas ir arī Satversmē garantētās pamatbrīvības uz lietas izskatīšanu taisnīgā, objektīvā un neatkarīgā tiesā.

Protams, ka šādam pieteiktam tiesneša noraidījumam no lietas dalībnieka puses jābūt motivētam un pamatotam ar kādu no procesa noraidīšanas nosacījumiem.

Nereti rodas situācijas, kad lietas dalībnieks jūtas personiski aizskarts par to, ka tiesnesis viņam aizrādījis par kādu neizpildītu procesuālu darbību, kas dod pamatu, pēc lietas dalībnieka ieskatiem, uzskatīt, ka tiesnesis šādā veidā ir izrādījis labvēlību otrai pusei. Šāds subjektīvs viedoklis, kas balstīts uz pavisam citiem apstākļiem, kas nav sasaistāmi ar likumā noteiktajiem noraidījuma pieteikšanas pamatiem, nav atzīstams par leģitīmu.

Kā piemēru var minēt Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2007.gada 14.maija lēmumu.³⁷ Prasītājas pārstāvis, iesniedzot noraidījumu tiesnesim, norādījis, ka tiesnesis nepamatoti atstājis prasības pieteikumu bez virzības, pieņēmis no atbildētāja rakstveida paskaidrojumus pēc lietas izskatīšanas uzsākšanas. Norādījis, ka atbildētāja rakstveida paskaidrojumi pievienoti lietai, bet nav reģistrēti kā saņemti tiesā, tiesnesis bez pamata atlicis lietas izskatīšanu, nepamatoti pieprasījis no prasītājas puses rakstveida pierādījumus, līdz ar ko prasītājas pārstāvis uzskatījis, ka tiesnesis tieši vai netieši ieinteresēts lietas iznākumā, kā arī pastāv šaubas par tiesneša objektivitāti konkrētajā lietā.

Tiesnesis pieteikto noraidījumu atzinis par nepamatotu, norādot, ka pieteiktajam noraidījumam nav objektīva pamatojuma. Tiesnesis savu lēmumu pamatojis ar to, ka tiesneša pieņemtais lēmums par prasības atstāšanu bez virzības neskar lietas būtību. Minētais lēmums netika pārsūdzēts, prasītāja izpildīja tiesneša norādījumus, līdz ar ko prasības pieteikuma atstāšana bez virzības, kas ir Civilprocesa likumā noteiktā procesuālā darbība, ņemot vērā Civilprocesa likuma 133.panta jēgu, nevar tikt vērtēta kā tiesneša rīcība, kas tiek veikta par labu kādai no pusēm un nevar tikt ņemta vērā, izdarot secinājumu par tiesneša neobjektivitāti vai ieinteresētību lietas iznākumā. Tāpat arī tiesnesis norādījis, ka prasītājas norāde uz tiesas pieņemtiem lēmumiem par lietas izskatīšanas atlikšanu un tiesas procesuālajām darbībām,

³⁷ Sk.: Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2007.gada 14.maija lēmums lietā Nr. C30255806, C30-489/07.

pieņemot atbildētāja rakstveida paskaidrojumus, kā arī saskaņā ar Civilprocesa likuma 93.panta ceturto daļu, izskaidrojot prasītājas pārstāvim, ka par viņa norādītiem faktiem nav iesniegti rakstveida pierādījumi, nevar kalpot par pamatu noraidījuma pieņemšanai, jo tiesas pieņemtie lēmumi nav pārsūdzēti likumā noteiktajā kārtībā, bet tiesas procesuālās darbības ir veiktas saskaņā ar Civilprocesa likuma prasībām.

Pēc autores domām, tiesnesis pamatoti noraidījis sev izteikto noraidījumu, jo, kaut arī lietas dalībnieks ir atsaucies uz vienu no noraidījuma pamatiem, norādītie apstākļi nav apstiprināti ar objektīvajiem pierādījumiem, kas būtu par pamatu tiesneša noraidījumam.

Kā to norādījusi Administratīvā apgabaltiesa 2007.gada 22.novembra spriedumā lietā Nr. AA43-0979-07/14³⁸, nepieciešams vai nu pārliecinoši konstatēt, ka lietas iznākumu noteikusi tiesneša personiskā pārliecība, vai arī, ka pastāv pamatotas jeb leģitīmas šaubas par tiesneša neobjektivitāti. Šādas šaubas nav pamatojamas vienīgi ar personas subjektīvo viedokli.

Tāpat arī sūdzības par tiesneša rīcību iesniegšana tiesas priekšsēdētājam pat par sevi vēl nenozīmē, ka tiesnesis attiecībā pret konkrēto procesa dalībnieku kļūst neobjektīvs vai ka tas vismaz rada pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti. Administratīvā procesa likuma 50.panta trešā daļa nosaka, ka sūdzības iesniegšana par tiesneša rīcību var būt par pamatu tiesneša noraidīšanai. Taču šī norma tikai paredz, ka sūdzība var būt pamats tiesneša noraidīšanai, tas uzreiz nenozīmē automātisku apgalvojumu par tiesneša objektivitātes trūkumu.

2.3. Tiesneša noraidīšanas individualizācija

Civilprocesa likuma 19.panta vecā redakcija, kas bija spēkā līdz 2002.gada 31.oktobrim, paredzēja noraidījuma pieteikšanu visam tiesas sastāvam kopumā, kas ir atšķirīgi no šī brīža redakcijas.

Tiesas sastāvs nav pastāvīgs un nedalāms veidojums, kuram kā kolektīvam var pārmest ieinteresētību vai izteikt šaubas par objektivitāti. Tas tomēr neizslēdz iespēju pieteikt noraidījumu visiem tiesnešiem, kas ir tiesas sastāvā (pie lietas izskatīšanas apelācijas un kasācijas instancē). Piesakot noraidījumu vairākiem tiesnešiem vienlaikus, lietas dalībniekiem jānorāda noraidījuma iemesli attiecībā uz katru tiesnesi atsevišķi, kaut arī iemesli būtu vieni

---

³⁸ Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 22.novembra spriedums lietā Nr. AA43-0979-07/14.

un tie paši, piemēram, piedalīšanās lietas atkārtotā izskatīšanā, ko aizliedz Civilprocesa likuma 18.panta noteikumi.³⁹

Jānorāda, ka noraidījumu var pieteikt ne tikai tiesnesim, bet arī prokuroram, tiesas sēdes sekretāram, ekspertam, revidentam vai tulkam, atbilstoši Civilprocesa likuma 160.panta un Kriminālprocesa likuma 54.panta nosacījumiem. Tas būtu pamatojams ar to, ka arī šīs personas piedalās lietas izskatīšanā un arī uz viņām attiecas lietas izskatīšanas objektivitātes nosacījumi.

No praksē veiktiem novērojumiem, piemēram, noraidījums tiesas sēdes sekretāram tiek izteikts gadījumos, kad kāds no lietas dalībniekiem ir iesniedzis piezīmes pie tiesas sēdes protokola un tiesas sēdes priekšsēdētājs (referējošais tiesnesis) nepiekrīt iesniegtajām piezīmēm un tās izskata tiesas sēdē, atbilstoši Civilprocesa likuma 64.panta trešajai daļai. Šādā situācijā kāds no lietas dalībniekiem var pieteikt noraidījumu tiesas sēdes sekretāram, ja uzskata, ka konkrētā tiesas sēdes sekretāra darbībā saskatāms objektivitātes principa pārkāpums, atspoguļojot tiesas sēdes gaitu.

Visbiežāk piezīmes pie tiesas sēdes protokola tiek iesniegtas tādēļ, ka tiesas sēdes sekretārs nav atspoguļojis kādus lietas dalībniekam nozīmīgus apstākļus tādēļ, ka nav uzspējis atspoguļot visu lietas dalībnieka runu tiesas sēdē, nevis apzinātas rīcības dēļ.

Interesanti atzīmēt, ka Kriminālprocesa likuma 56.panta otrā daļa paredz paskaidrojumu sniegšanu no personas (tiesneša), kuram pieteikts noraidījums. Ne Civilprocesa likums, ne arī Administratīvā procesa likums šādu paskaidrojumu sniegšanu neparedz. Bet, protams, tiesneša lēmums par noraidījuma pieņemšanu satur šādus paskaidrojumus lēmuma motīvu daļā.

Bez augstāk norādītajiem procesa dalībniekiem, arī advokātam var pieteikt noraidījumu, objektivitātes trūkuma dēļ.

Saskaņā ar Advokatūras likuma⁴⁰ 64.pantu, zvērināts advokāts nedrīkst uzstāties tiesā kā pilnvarnieks pret saviem augšupējiem un lejupējiem radniekiem, savu laulāto, īstajiem brāļiem un māsām, kā arī tēva vai mātes brāļiem un māsām. Zvērināts advokāts nedrīkst būt vienā un tajā pašā laikā abu pušu padomnieks un pilnvarnieks, viņš nedrīkst arī pāriet vienā un tajā pašā lietā no vienas puses pie otras, kā arī nedrīkst uzņemties lietas vešanu vai aizstāvja pienākumus, ja šajā lietā kā tiesnesis vai amatpersona, kas tieši izmeklē lietu, darbojas viņa laulātais, viņa paša vai viņa laulātā radnieks taisnā līnijā bez pakāpju

---

³⁹ Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga, 2006, 53.lpp.

⁴⁰ Latvijas Republikas Advokatūras likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 27.aprīlis, Nr.27.

ierobežojuma, bet sānu līnijās — radniecības pirmajās trijās pakāpēs vai svainības divās pakāpēs. (Advokatūras likuma 65. un 66.pants).

Kriminālprocesa likumā uzskaitīti apstākļi, kas liedz advokātam piedalīties kriminālprocesā, proti, saskaņā ar šī likuma 87.pantu, advokāts nedrīkst uzņemties aizstāvību vai juridiskās palīdzības sniegšanu un viņam jāinformē aizstāvamā persona par nepieciešamību atsaukt vienošanos, ja tāda jau ir noslēgta, ja:

- 1) šajā lietā viņš ir sniedzis vai sniedz juridisko palīdzību personai, kuras intereses ir pretrunā ar tās personas interesēm, kura lūdz sniegt juridisko palīdzību šajā pašā lietā;
- 2) aizstāvamās personas intereses ir pretrunā ar advokāta vai to personu interesēm, ar kurām viņam ir radniecības attiecības līdz trešajai pakāpei, svainība līdz otrajai pakāpei vai ar kurām viņu saista laulība vai kopīga saimniecība;
- 3) advokāts agrāk šajā procesā bijis amatpersona, kas pilnvarota veikt kriminālprocesu;
- 4) konkrētā kriminālprocesa reģistrā ir ierakstīta amatpersona, ar kuru advokātam ir radniecības attiecības līdz trešajai pakāpei, svainība līdz otrajai pakāpei vai ar kuru viņu saista laulība vai kopīga saimniecība;
- 5) advokāts šajā procesā ir liecinieks vai cietušais.

Ja advokāts turpina darboties interešu konflikta situācijā, kriminālprocesā iesaistīta persona var izteikt advokātam noraidījumu, kuru izlemj procesa virzītājs.

Civilprocesa likuma 84.panta un Administratīvā procesa likuma 36.panta nosacījumi arī norāda uz ierobežojumiem būt par pārstāvi lietā, proti, par pārstāvi nevar būt persona (tātad arī advokāts), kura atrodas radniecības attiecībās līdz trešajai pakāpei vai svainības attiecībās līdz otrajai pakāpei ar tiesnesi, kuram lieta jāizskata, vai arī šī persona sniegusi juridisko palīdzību citam šīs lietas dalībniekam.

Administratīvā procesa likumā paredzēts izņēmuma gadījums, kad tomēr advokāts var piedalīties lietas izskatīšanā, kaut arī viņš sniedzis juridisko palīdzību citam šīs lietas dalībniekam. Šis izņēmums attiecas uz gadījumiem, kad pieteikumu administratīvajā tiesā iesnieguši vairāki pieteicēji (līdzpieteicēji) un advokāts pārstāv šo visu pieteicēju intereses. Visos citos gadījumos, ja konstatēts kāds no augstāk minētajiem apstākļiem, tiesa šādu pārstāvi lietas izskatīšanā nepielaiž.

Noteiktie ierobežojumi advokātam piedalīties lietas izskatīšanā, pastāvot, kādam no likumā noteiktajiem apstākļiem, ir tikpat leģitīmi, kā noteiktie ierobežojumi tiesnesim. Arī advokāts, stājoties amatā, ir nodevis zvērestu pildīt savus amata pienākumus godprātīgi un pēc taisnīguma apziņas, ievērojot likumu un ētikas normas. Saskaņā ar Advokatūras likuma

1.pantu, advokāts ir neatkarīgs un profesionāls jurists, kas sniedz juridisko palīdzību, aizstāvot un pārstāvot personu likumīgās intereses. Persona, kas uzticējusi savu tiesību un likumisko interešu pārstāvību advokātam, paļaujas uz viņa profesionālismu un godprātību savu pienākumu pildīšanā. Ja pastāv kāds no likumā norādītajiem apstākļiem, rodas pamatotas šaubas par advokāta objektivitāti savu pienākumu pildīšanā. Piemēram, ja advokāts, kurš pārstāv vienas puses intereses, iepriekš ir sniedzis konsultācijas un pat pārstāvējis otru pusi, lietas iznākums var būt netaisnīgs attiecībā pret otru pusi, kas šim advokātam izpaudusi informāciju, kas ir nozīmīga lietas izskatīšanā. Advokatūras likuma 64. – 66.pantā norādītie apstākļi uzskatāmi par neapstrīdamiem interešu konflikta situācijas apstākļiem.

Interesants piemērs augstāk norādītajam ir Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2008.gada 2.decembra spriedums lietā Nr. SKK – 632/2008⁴¹, kurā tiek runāts par Kriminālprocesa likuma 87.panta pirmās daļas 3.punktu, proti, vai apsūdzētā intereses nav bijušas pretrunā ar aizstāvja – advokāta – interesēm.

Apsūdzētais savā kasācijas sūdzībā norādījis uz aizstāvības tiesību pārkāpumiem, nepamatotu izraidīšanu no tiesas sēžu zāles pirmās instances tiesā. Apsūdzētā aizstāve bijusi zvērināta advokāte, kas sniegusi valsts nodrošinātu juridisko palīdzību. Spriedumā norādīts, ka no apelācijas instances tiesas sēdes protokola un lēmuma izriet, ka tiesa ir izskatījusi tikai advokātei pieteiktā noraidījuma pamatotību. Pirmās instances tiesa sēdes protokolā redzams, ka pēc tam, kad apsūdzētais paziņojis tiesai par to, ka advokāte nav sniegusi viņam juridisko palīdzību, advokāte esot atbildējusi: „Ja mans aizstāvamais uzskata, ka es viņu neefektīvi aizstāvu, tad vajag mani atbrīvot no tālākas aizstāvamā aizstāvēšanas...Es lūdzu atbrīvot mani no tālākas aizstāvamā aizstāvēšanas...Lūdzu atbrīvojiet mani no šiem pienākumiem, lai es vairāk neredzētu apsūdzēto un nedzirdētu, ko viņš man saka”. Ņemot vērā norādītos apstākļus, Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments atcēlis apelācijas instances lēmumu, norādot, ka apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi, vai pirmās instances tiesā nav pārkāpts Kriminālprocesa likuma 20.pantā noteiktais kriminālprocesa pamatprincips – tiesības uz aizstāvību, vai aizstāvis ir pildījis Kriminālprocesa likuma 86.pantā noteiktos pienākumus, vai apsūdzētā intereses nav bijušas pretrunā ar advokāta interesēm, par ko ir norādīts Kriminālprocesa likuma 87.panta pirmās daļas 3.punktā.

Kādi ir bijuši iemesli konkrētās advokātes rīcībai, lūdzot viņu atbrīvot no apsūdzētā pārstāvības pienākumiem, nav zināmi. Iespējams tikai teorētiski pieņemt, varbūt apsūdzētais nodarījis noziedzīgu nodarījumu pret kādu advokātei tuvu personu, vai jebkuri citi apsvērumi, kas ir par pamatu, kādēļ advokāte nevēlas pārstāvēt apsūdzēto un atbrīvoties no pienākuma

---

⁴¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2008.gada 2.decembra lēmums lietā Nr. SKK-632/2008.

sniegt valsts nodrošinātu juridisko palīdzību šai personai. Jebkurā gadījumā, pirmās un otrās instances tiesai šie apsvērumi bija jāizvērtē gan no aizstāvja, gan apsūdzētā pozīcijas, respektējot un ievērojot Kriminālprocesa likuma 87.panta pirmās daļas 3.punkta nosacījumus.

3. TIESNEŠA NORAIĀJUMA IZSKATĪŠANAS PROCEDŪRAS NORMATĪVAIS REGULĒJUMS

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 20.pantu un Administratīvā procesa likuma 118.pantu, lietas dalībnieks noraidījumu var pieteikt rakstveidā vai mutvārdos, un par to izdarāms ieraksts tiesas sēdes protokolā. Noraidījums jāpieteic, pirms uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības. Vēlāk noraidījumu var pieteikt tad, ja pamats kļuvis zināms lietas iztiesāšanas laikā. Administratīvā procesa likuma 118.panta otrā daļa papildus paredz pieteikt noraidījumu tiesnesim arī rakstveida procesā, šajā gadījumā tiesnesim jānosaka saprātīgs termiņš, līdz kuram procesa dalībnieki rakstveidā var pieteikt noraidījumu

Kriminālprocesa likuma 55.pants paredz personai, kura īsteno aizstāvību, cietušajam vai procesa veikšanai pilnvarotajai personai, ja tai ir zināmi apstākļi, kas liedz kādai amatpersonai veikt konkrēto kriminālprocesu, tiesības pieteikt noraidījumu. Pirmstiesas kriminālprocesā un lietas izskatīšanā tiesā līdz iztiesāšanas uzsākšanai noraidījumu piesaka rakstveidā, bet tiesas sēdē – mutvārdos, to ierakstot sēdes protokolā. Ar vienu un to pašu pamatojumu noraidījumu nevar pieteikt atkārtoti. Turklāt, pieteikto noraidījumu nedrīkst motivēt ar personas rīcību konkrētajā kriminālprocesā. Rīcība pārsūdzama likumā noteiktajā kārtībā, tas ir, amatā augstākai amatpersonai, atkarībā no kriminālprocesa stadijas.

Noraidījuma pieteikšana tiesnesim ir viena no lietas dalībnieka procesuālajām tiesībām, kas paredzētas Civilprocesa, Kriminālprocesa un Administratīvā procesa likumā.

Noraidījuma tiesības lietas dalībnieki var neizmantot, ja uzskata, ka likumā minētie apstākļi neietekmēs tiesneša objektivitāti lietas izspriešanā.

Pieteiktā noraidījuma izskatīšanas kārtība noteikta analoga gan Civilprocesa likuma 21.pantā, gan Administratīvā procesa likuma 119.pantā:

(1) Ja pieteikts noraidījums, tiesa uzklausa citu lietas dalībnieku viedokli un noklausās tiesnesi, kuram noraidījums pieteikts.

(2) Tiesas sēdē pieteikto noraidījumu tiesa izlemj apspriežu istabā.

(3) Lietā, kuru tiesnesis izskata vienpersoniski, pieteikto noraidījumu izlemj pats tiesnesis.

(4) Lietā, kuru izskata koleģiāli, pieteikto noraidījumu izlemj šādā kārtībā:

1) ja noraidījums pieteikts vienam tiesnesim, to izlemj pārējais tiesas sastāvs. Ja balsis sadalās līdzīgi, tiesnesis ir noraidīts;

2) ja noraidījums pieteikts vairākiem tiesnešiem, to ar balsu vairākumu izlemj tā pati tiesa pilnā sastāvā.

Tiesnesim pieteikto noraidījumu tiesa (koleģiāli) vai tiesnesis (vienpersoniski) izlemj ar lēmumu atsevišķa procesuāla dokumenta veidā, atbilstoši vispārīgiem lēmuma sagatavošanas nosacījumiem.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 56.pantu, noraidījuma motīvu pārbaude uzsākama nekavējoties. Lēmumu pieņem, ja ir apstiprinājies noraidījuma pamatojums vai iegūta pārliecība, ka noraidīšanas pamats nepastāv. Visos gadījumos no personas, kurai pieteikts noraidījums, pieņem paskaidrojumu. Turklāt, izņēmuma gadījumos tiesnesi pat var atstādināt no pienākumu veikšanas līdz lēmuma pieņemšana (situācijā, kad noraidījums pieteikts līdz iztiesāšanas uzsākšanai).

Kā jau iepriekš tika norādīts, apstākļi, kas ir par pamatu tiesnešu atstatīšanai vai noraidīšanai, tiek iedalīti divās grupās, proti, absolūtajos un relatīvajos noraidīšanas apstākļos. Ja, izskatot noraidījuma pieteikumu tiek konstatēts kāds no absolūtajiem noraidīšanas pamatiem (Civilprocesa likuma 18.pants vai 19.panta pirmās daļas 1.-3.punkts, Administratīvā procesa likuma 116. un 117.panta pirmās daļas 1. – 3.punkts, Kriminālprocesa likuma 51.panta un 52.panta ceturtajā daļā vai likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” norādītie apstākļi), tad tiesnesis ir noraidāms, kaut arī viņš apgalvo, ka konstatētie apstākļi neietekmēs viņa neatkarību un objektivitāti. Savukārt, ja tiek konstatēti kādi no relatīvajiem noraidīšanas pamatiem (Civilprocesa likuma 19.panta pirmās daļas 4.punkts vai Administratīvā procesa likuma 117.panta pirmās daļas 4.punkts), pieteikto noraidījumu apmierina tikai tad, ja pastāv pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti attiecīgās lietas izspriešanā.⁴²

Noraidījuma izskatīšanas un izlemšanas kārtība Civilprocesā un Administratīvajā procesā ir atkarīga no tā, kurā instancē šis noraidījums pieteikts. Proti, ja lietu tiesnesis izskata vienpersoniski (pirmās instances tiesas tiesnesis), tad viņš pats izlemj jautājumu par viņam pieteikto noraidījumu. Savukārt, ja lieta tiek izskatīta koleģiāli, tad jautājums par kāda tiesneša vai tiesnešu noraidīšanu izlemj pārējais sastāvs.

No tiesību normām par tiesneša noraidīšanu izriet, ka šā tiesību institūta mērķis ir nodrošināt tiesas objektivitāti. Taču varētu rasties šaubas par tiesas objektivitāti, tiesnesim vienpersoniski izskatot sev pieteikto noraidījumu. Uz šo jautājumu Satversmes tiesa 2005.gada 15.februāra spriedumā lietā Nr. 2004–19–01 sniegusi savu vērtējumu par Civilprocesa likuma 21.panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam.

---

⁴² Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga, 2006, 54.lpp.

Satversmes tiesa norādījusi, ka noraidījuma institūts ir pakārtots tiesneša pienākumam atstatīties no lietas izskatīšanas, turklāt šā tiesību institūta jēdziens nav loģiski saistīts ar kādu konkrētu tā īstenošanas kārtību. Tiesas objektivitāti ir iespējams nodrošināt dažādos veidos. Vēl jo vairāk: to iespējams darīt, arī neizmantojot noraidījuma institūtu. Noraidījuma nepieņemšana vien var būt apelācijas pamats un tādējādi tiek aizsargātas personas tiesības uz objektīvu tiesu. Šis viedoklis tiek pamatots ar principiāli būtisku apsvērumu: apstrīdētajā normā noteiktā noraidījuma izlemšanas kārtība kalpo procesuālajai ekonomijai.

Eiropas Padomes Ministru komitejas 1995. gada 7. februāra rekomendācijas par apelācijas sistēmu un procedūru ieviešanu un darbības uzlabošanu civilajās un komerciālajās lietās 3. panta „d” punktā valstis tiek aicinātas apsvērt iespēju „atsevišķu starplēmumu pārsūdzēšanas tiesības atlikt līdz apelācijai pēc būtības” [*Recommendation Rec(1995)5 on introduction and improvement of the functioning of appeal systems and procedures in civil and commercial cases*, <http://cm.coe.int/ta/rec/1995/95r5.htm>]. Lēmuma pārsūdzēšana ar blakus sūdzību nav vienīgais iespējamais regulējums, taču arī katra cita risinājuma īstenošanai būtu nepieciešams izmantot vairāk tiesu sistēmas resursu, nekā to pieprasa pašreizējā kārtība, līdz ar to palielinātos tiesu noslogotība.

Kā Satversmes tiesa norādījusi jau agrāk, procesuālā ekonomija ir tikai viens no Satversmes 92.panta saturu veidojošajiem elementiem (*sk., piem., 2002. gada 5. marta sprieduma lietā Nr. 2001–10–01 secinājumu daļas 5. punktu un 2004. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2004–06–01 14. punktu*). Ja tiesas objektivitātes principu ikvienā gadījumā atzītu pārāku par procesuālās ekonomijas principu, nāktos secināt, ka jebkurš objektivitātes garantiju pieaugums attaisno jebkuru procesuālās ekonomijas samazinājumu, lai arī cik niecīgs būtu pirmais un cik nozīmīgs – otrs. Turklāt, pēc noraidījuma pieteikšanas tiesnesis ir motivēts meklēt, atcerēties un ņemt vērā to informāciju, kas runā par labu profesionālajai kompetencei un standartiem – pie tiem pieder spēja objektīvi novērtēt savu esošo vai šķietamo ieinteresētību izskatāmās lietas iznākumā.⁴³

No augstāk pieminētā Satversmes tiesas sprieduma var secināt, ka šāda noraidījuma izlemšanas kārtība attaisnojama ar procesuālo ekonomiju un tiesneša augsto profesionālo kompetenci, kas dod pamatu uzticēties tiesneša pieņemtā lēmuma objektivitātei un taisnīgumam.

Jānorāda, ka lēmums par noraidījuma pieteikuma izskatīšanu nav pārsūdzams. Lietas dalībnieks, ja noraidījums atteikts nepamatoti un konstatēti kādi no noraidījuma pamatiem, var pārsūdzēt tiesas spriedumu apelācijas vai kasācijas kārtībā (ja noraidījums pieteikts apelācijas instancē), un tādā veidā panākt objektīvu un taisnīgu tiesas izspriešanu pēc būtības.

⁴³ Sk.: Latvijas Republikas Satversmes 2005.gada 15.februāra spriedums lietā Nr. 2004–19–01.

Izņēmums ir Kriminālprocesā ārpus tiesas sēdes pieņemtais lēmums par noraidīšanu vai atteikšanos noraidīt, ko pieņem tiesas priekšsēdētājs – lēmums ir pārsūdzams 10 dienu laikā (Kriminālprocesa likuma 57.panta pirmā daļa).

Ja tiek noraidīts viens tiesnesis vai vairāki tiesneši, lietu izskata tā pati tiesa citā sastāvā. Ja jaunu tiesas sastāvu attiecīgajā tiesā nav iespējams izveidot, lietu nosūta cita rajona (pilsētas) tiesai vai citai apgabaltiesai.

Situācija, kad jaunu tiesas sastāvu vienas tiesas ietvaros nav iespējams izveidot, var rasties gadījumos, kad, piemēram, izskatāmā lietā lietas dalībnieks ir kāds no attiecīgās tiesas radiniekiem. Tādā situācijā, lai nerastos interešu konflikts un saglabātos tiesnešu objektivitāte, atstatās visi attiecīgās tiesas tiesneši.

Apmierinot noraidījumu tiesnesim, tiesa atliek lietas izskatīšanu. Kad noraidīto tiesnesi aizstāj ar citu, lietas iztiesāšana ir jāsāk no jauna, jo katra lieta ir jāizskata nemainīgā tiesas sastāvā no sēdes sākuma līdz beigām.

Papildus iepriekš izklāstītajam, Kriminālprocesa likuma 58.pantā noteiktas interešu konflikta nenovēršanas sekas – ja interešu konflikts netiek novērsts, it īpaši ja pastāv apstākļi, kas paši par sevi izslēdz personas piedalīšanos kriminālprocesā, persona saucama pie likumā paredzētās atbildības. Šādu apstākļu konstatēšana ir pamats attiecīgās personas pieņemto lēmumu atcelšanai un iegūto pierādījumu pieļaujamības apšaubīšanai.

Tiesneša noraidījuma institūta mērķis ir nodrošināt taisnīgu un objektīvu lietas izskatīšanu, kā arī, lai novērstu iespēju nelikumīgam tiesas sastāvam piedalīties lietas izspriešanā. Profesors V.Bukovskis ir uzsvēris: „Lai spriedums varētu atbilst visiem taisnīgas tiesas un objektīvas tiesas prasījumiem, lietu iztiesājot, nepieciešams iekšējs miers un vienāds noskaņojums pret abām pusēm”. No sacītā izriet, ka tiesnesis nedrīkst dāvāt simpātijas vienai pusei. Savukārt tas nav iespējams, ja viņš ir tieši vai netieši ieinteresēts lietas iznākumā.⁴⁴

---

⁴⁴ Bukovskis V. Civilprocesa mācību grāmata. Rīga, Autoru izdevums, 1933, 483.lpp.

4. TIESNEŠA ATSTATĪŠANA UN NORAIĪŠANA SATVERSMES TIESAS PROCESĀ

Satversmes tiesas likuma 25.panta piektā daļa, nosaka, ka Satversmes tiesas tiesnešiem nevar pieteikt noraidījumu.

Satversmes tiesas likuma 25.panta piektā daļa likumā tika iekļauta ar grozījumiem, kas pieņemti 1997.gada 11.septembrī. Pirms šā grozījuma tiesa, izskatot Ministru kabineta pārstāvja lūgumu noraidīt tiesnesi A.Endziņu, R.Apsīti un I.Čepāni, jau bija lēmusi, ka Satversmes tiesas tiesnesi nevar noraidīt. Tiesa izlēma noraidīt lūgumu, minot arī to, ka „uz šo brīdi nav neviena likumdošanas akta, kas paredzētu šādas iespējas izteikt noraidījumu Satversmes tiesas tiesnešiem”. Lai gan Satversmes tiesa pati vēlāk ir secinājusi, ka prasība pēc tiesas objektivitātes ietilpst Satversmes 92.panta saturā, tā nav norādījusi, ka no šā panta izrietētu tiesības pieteikt tiesnesim noraidījumu. Ja tas tā būtu, tad tiesībām pieteikt noraidījumu būtu tieša iedarbība, proti, Satversmes 92.pants tiktu piemērots tieši un attiektos arī uz Satversmes tiesas procesu. Ņemot vērā konstitucionālās tiesas statusu un tiesnešu kompetenci, šāda institūta neesamība var būt attaisnojama, ja ir paredzēti citi mehānismi, kā nodrošināties pret situācijām, kad tiesnesis lietā ir ieinteresēts. Nevar uzskatīt, ka nebūs gadījumu, kad tiesnesis var būt neobjektīvs.⁴⁵

Citu valstu praksē aizliegums konstitucionālās tiesas tiesnesim pieteikt noraidījumu, ir retums. Piemēram, Vācijā un Krievijā ir paredzētas pušu tiesības tiesnesim pieteikt noraidījumu. Savukārt Kirgīzijas Konstitucionālās tiesas likums, lai arī neparedz tiesības pieteikt tiesnesim noraidījumu, uzliek tiesnesim pienākumu atstatīties, ja viņa objektivitāte var radīt šaubas tiesai un pusēm. Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas likuma 19.panta trešā daļa uzliek tiesnesim pienākumu atstatīties, ja viņš ir ieinteresēts lietas iznākumā, bet neviens noraidījumu viņam nav pieteicis. Tātad tiesneša atstatīšanās ir nevis viņa tiesība, bet gan pienākums.⁴⁶

Šādas tiesības pieteikt noraidījumu ir arī paredzētas Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas likumā.⁴⁷ Atbilstoši Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas likuma 48.panta nosacījumiem, Konstitucionālās tiesas tiesnesim sevi jāatstata no lietas izskatīšanas, vai, ja viņš to nav izdarījis, lietas dalībnieks var pieteikt tiesnesim noraidījumu,

⁴⁵ Pastars E. Tiesneša noraidīšana un atstatīšanās Satversmes tiesas procesā. Jurista Vārds, 2006. 21.novembris, Nr.46, 1.lpp.

⁴⁶ Turpat. 1.lpp.

⁴⁷ Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. Pieejams: http://www.lrkt.lt/Documents3_e.html (aplūkots 2010.gada 1.novembrī).

ja: 1) viņš ir radniecības attiecībās vai personiskas dabas attiecībās ar kādu no lietas dalībniekiem; 2) viņš izteicis publiski savu viedokli par izskatāmās lietas rezultātu tiesā; 3) pastāv citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti. Ja pastāv pirmajā punktā norādītie apstākļi, tiesnesim jāpaziņo par tiem rakstveidā pirms lietas izskatīšanas uzsākšanas, iesniedzot lūgumu Konstitucionālajai tiesai lēmuma pieņemšanai par tiesneša noņemšanu no lietas izskatīšanas. Uz tādiem pašiem pamatiem un tādā pašā procesuālā kārtībā Konstitucionālās tiesas tiesnesim noraidījumu var pieteikt lietas dalībnieks.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 25.panta trešajai daļai, ja Satversmes tiesa lietu izskata pilnā sastāvā, tajā ir visi Satversmes tiesas tiesneši, kurus veselības stāvoklis vai citi objektīvi apstākļi nekavē piedalīties tiesas sēdē. Par to, kas ir „citi objektīvi apstākļi” likums nerunā, līdz ar to atstājot plašu interpretācijas iespēju. No tā secināms, ka tiesnesis, pastāvot šādiem „objektīviem apstākļiem”, var atstatīt pats sevi.

Neapšaubāmi, ka jautājums par tiesneša atstatīšanos Satversmes tiesas likuma 25.panta trešās daļas kontekstā ir diskutējams. No vienas puses raugoties, Satversmes tiesa izskata jautājumus, kas saistīti ar zemāka juridiska spēka tiesību normu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām, tāpēc ir izslēgts jautājums par personīgo ieinteresētību, kā tas varētu notikt ar tiesnesi, kas izskata civillietu vai krimināllietu. Arī izskatot lietu, kas ierosināta pēc personas konstitucionālās sūdzības, tiesnesis principā izvērtēs normu atbilstību, kam nevajadzētu būt saistībai ar pieteikuma iesniedzēja personību. Taču, no otras puses raugoties, atsevišķos gadījumos, piemēram, ja konstitucionālās sūdzības iesniedzējs ir tuvs tiesneša radnieks vai sniedzis kādam juridiskas konsultācijas, sabiedrībai varētu rasties šaubas par tiesneša objektivitāti.⁴⁸

Ņemot vērā Satversmes 92.pantā paredzētās personas tiesības uz taisnīgu tiesu, no kā izriet arī tiesas objektivitātes princips, uzskatāms, ka arī Satversmes tiesas procesā jāparedz mehānisms kā garantēt šo principu ievērošanu. Kaut arī Satversmes tiesas procesā tiesneša noraidījums nav paredzēts, un atstatīšanās „objektīvie iemesli” nav sīkāk regulēti, iespējams pēc analogijas piemērot citos procesa likumos noteiktos tiesneša atstatīšanas pamatus.

Pēc autores domām, Satversmes tiesas likumā būtu jāiekļauj Lietuvas Republikas Konstitucionālā likumam līdzīgs regulējums, kas piešķirtu tiesības indivīdam, pastāvot pamatotām šaubām par tiesas objektivitāti, pieteikt noraidījumu. Šī institūta neesamību bijušais Satversmes tiesas priekšsēdētājs A.Endziņš skaidrojās ar to, ka Satversmes tiesas tiesnešu skaits ir neliels. Ja tiek noraidīti visi vai lielākā daļa tiesnešu, tad tiesa vispār nevar

---

⁴⁸ Pastars E. Tiesneša noraidīšana un atstatīšanās Satversmes tiesas procesā . Jurista Vārds, 2006. 21.novembris, Nr.46, 2.lpp.

lietu izskatīt. Turklāt nav iespējams aizvietot Satversmes tiesas tiesnesi ar citas tiesas tiesnesi, kā tas ir zemākas instances tiesas gadījumā.⁴⁹

Šāds aizbaidinājums ar Satversmes tiesas tiesnešu nelielo skaitu kritiku neiztur, jo kā jau iepriekš norādīts, piemēram, Lietuvas Republikas Konstitucionālajā tiesā ir tikai par diviem tiesnešiem vairāk, un, neatkarīgi no tā, tiesības pieteikt noraidījumu Konstitucionālās tiesas tiesnesim ir nodrošinātas. Bez tam, ja ņem par piemēru Moldovas Konstitucionālās tiesas piemēru, tad šajā tiesā ir tikai seši tiesneši un tiem var pieteikt noraidījumu.⁵⁰

No Satversmes 92.panta izriet, ka ikvienā procesa likumā jāpastāv mehānismam, kas nodrošinātu tiesas objektivitāti. Satversmes tiesas procesā šāda mehānisma principā nav. Satversmes tiesas likums neparedz tiesības pieteikt tiesnesim noraidījumu, tāpat arī nav norādīti tiesneša neobjektivitātes pamati. Satversmes tiesas likums skaidri nepasaka, ka tiesnesis, kas konstatējis savu ieinteresētību lietā, varētu atstāties. Tas, ka Satversmes tiesas tiesnesim nevar pieteikt noraidījumu, nav pamatojams ar mazo tiesnešu skaitu.⁵¹

ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 14.pantā ir noteikts: „*Visas personas ir vienlīdzīgas tiesas un tribunāla priekša*”, turklāt „*katram ir tiesības, ja tiek izskatīta jebkura viņam uzrādītā kriminālpasūtība vai noteiktas viņa tiesības un pienākumi kādā civilprocesā, uz to, lai lietu taisnīgi un publiski izskatītu kompetenta, neatkarīga un objektīva tiesa, kas izveidota saskaņā ar likumu*”.⁵²

Eiropas Cilvēktiesību komiteja viennozīmīgi atzinusi, ka „*tiesības uz izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā tiesā ir absolūtas tiesības, kam nevar būt izņēmumi*”. Tādejādi, tās ir tiesības, kas ir piemērojamas jebkuros apstākļos un visās tiesās.⁵³

Līdz ar to arī Latvijas Republikas Satversmes tiesas likumā jābūt paredzētam mehānismam kā nodrošināt šīs tiesības, un kā tas atzinuši vairums ārzemju juridiskās literatūras autoru, minētās tiesības nodrošināt iespējams, vienīgi paredzot tiesības noraidīt tiesnesi, kurš ir neobjektīvs un personīgi ieinteresēts lietas iznākumā.

---

⁴⁹ Endziņš A. The Constitutional Courts of the Republic of Latvia and the Republic of Lithuania. Similarities and differences // Constitutional justice: the present and the future. Vilnius, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 1998, p. 137.

⁵⁰ Кодекс конституционной юрисдикции: Закон Республики Молдова. Pieejams: http://www.ccrm.rol.md/code_ru/index.html. (aplūkots 2010.gada 3.novembrī).

⁵¹ Pastars E. Tiesneša noraidīšana un atstāšanās Satversmes tiesas procesā. Jurista Vārds, 2006. 21.novembris, Nr.46, 4.lpp.

⁵² Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, pieņemts 1966.gada 16.decembrī. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/pptpakc.htm> (aplūkots 2010.gada 5.septembrī).

⁵³ Human Rights in the Administration of Justice: A Manual on Human Rights for Judges, Prosecutors and Lawyers. Professional Training Series No. 9. United Nations, New York and Geneva, 2003, p. 118.

5. TIESNEŠU NORAIĀJUMA INSTITŪTA IZVĒRTĒJUMS ATBILSTOŠI TIESNEŠU ĒTIKAS NORMĀM

Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.pants nosaka pamatus tiesnešu saukšanai pie disciplināratbildības, kur viens no pamatiem ir necienīga rīcību vai tiesnešu ētikas kodeksa normu rupjš pārkāpums.

Latvijas Republikas tiesnešu konferencē 1995.gada 20.aprīlī pieņemts tiesnešu ētikas kodekss, kurš ietver piecus tiesnešu uzvedības kanonus. Šie kanoni nosaka to, ka tiesnesis tur cieņā savu amatu, tiesu varas neatkarību un tiesas godīgumu; izvairās no necienīgas rīcības, kā arī no šķietamas šādas rīcības izraisīšanas; pilda tiesu varas uzliktos pienākumus objektīvi un taisnīgi; organizē savu ārpus tiesas darbību tādā veidā, lai tā nenonāktu pretrunā ar tiesneša pienākumiem; tiesnesis vai tiesneša kandidāts atturas no politiskas darbības.

Jāatzīst gan, ka par šī kodeksa pārkāpumiem nav noteikta juridiska atbildība. Tomēr tas nemazina šo uzvedības kanonu ievērošanas pienākumu no tiesnešu puses, ņemot vērā zvērestu, ko katrs tiesnesis, stājoties amatā, nodevis, uzņemoties būt godīgs un taisnīgs, uzticīgs Latvijas Republikai, vienmēr censties noskaidrot patiesību, nekad nenodot to, tiesu spriest stingrā saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmi un likumiem.

Tiesnešu ētikas kodeksa otrā kanona trešais punkts paredz, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei, kas attiecas uz šajā darbā izskatāmo jautājumu par tiesnešu noraidījuma un atstatīšanās institūtu.

Izvērtējot tiesnešu noraidījuma procedūru sasaistē ar tiesnešu ētikas kodeksa normām, diskutabls jautājums rodas attiecībā uz Civilprocesa likuma 21.panta trešo daļu: „Lietā, kuru tiesnesis izskata vienpersoniski, pieteikto noraidījumu izlemj pats tiesnesis”.

Attiecībā uz esošo likuma regulējumu, dodot tiesnesim pilnvaras pašam izskatīt sev pieteikto noraidījumu, rodas pamatotas bažas par to, vai šādā veidā netiek zaudēta sabiedrības uzticība tiesas godīgumam un objektivitātei. Likums paredz lietas dalībnieka tiesības pieteikt noraidījumu tiesnesim, ja viņš pats nav atstatījies līdz lietas izskatīšanai. Rodas jautājums, kādēļ, lai tiesnesis, kurš pats nav atstatījies no lietas, nesaskatot tam pamatotu iemeslu, pēc šāda lietas dalībnieka pieteikuma mainītu savas domas? Kā gan cilvēks vispār spēj objektīvi paskatīties uz sevi no malas un dod kritisku novērtējumu?

Ar līdzīgiem jautājumiem un bažām par šā panta regulējuma atbilstību taisnīguma un objektivitātes principam vērsies kāds pieteicējs Satversmes tiesā ar konstitucionālo sūdzību par Civilprocesa likuma 21.panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 92.pantam (minētais Satversmes tiesas spriedums analizēts arī šī darba 3.nodaļā). Pieteicējs

norādījis, ka civillietā, kurā viņš bijis atbildētājs, viņam radušās šaubas par tiesneses objektivitāti un tādēļ viņš pieteicis noraidījumu. Piemērojot apstrīdēto normu, tiesnese nolēmusi sev pieteikto noraidījumu nepieņemt, tādējādi, pēc pieteicēja domām, tikušas pārkāptas Satversmes 92.pantā noteiktās tiesības uz taisnīgu tiesu. Viņš izrādījis šaubas par to, vai tiesnesis, kurš pat nav korumpēts, bet tikai kaut kādu iemeslu dēļ jūt personisku nepatiku pret kādu no pusēm, psiholoģiski spēs atklāti ar formālu lēmumu atzīt savu neobjektivitāti, atstādinot sevi.

Izskatāmās lietas ietveros sniegti interesanti viedokļi no kompetentām personām. Piemēram, bijušais Augstākās tiesas priekšsēdētājs Andris Guļāns uzskata, ka neviens, izņemot pašu tiesnesi, nevarot labāk zināt, vai noraidījums ir pamatots. Viņa amata statuss un kvalifikācijas prasības ļaujot sevišķi uzticēties spējai pareizi izlemt sev pieteiktos noraidījumus. Turklāt savu objektivitāti tiesnesis spējot novērtēt vienlīdz labi neatkarīgi no tā, vai tas tiek darīts pēc paša iniciatīvas vai izlemjot noraidījumu. A.Guļāns piebilst, ka nav jēgas strīdēties par tiesneša ieinteresētību, nezinot, kāds spriedums tiks pasludināts, un līdz ar to „tikai iespēja iesniegt apelācijas sūdzību par tiesas spriedumu aizsargā lietas dalībniekus pret nepamatotu atteikumu pieņemt noraidījumu”.⁵⁴

Varētu piekrist bijušā Augstākās tiesas priekšsēdētāja viedoklim, ka tiesneša amata statuss un kvalifikācijas prasības piešķir uzticību tiesneša spējai spriest objektīvi ne tikai par citu personu rīcību, bet arī par savējo, jo tiesnesis, stājoties amatā ir devis zvērestu būt godīgs un taisnīgs, uzticīgs Latvijas Republikai, vienmēr censties noskaidrot patiesību, nekad nenodot to. Taču ar šādām skaistām frāzēm vien ir par maz, lai nostiprinātu sabiedrības uzticību taisnīgai tiesai, jo pietiek ar viena tiesneša „neglītu” rīcību, lai sagrautu uzticību visai tiesu sistēmai.

Autore tomēr pievienojas Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes lektores Dainas Oses viedoklim, ka tiesnesim, novērtējot šaubas par savu objektivitāti lietas izskatīšanā, ir pieļaujama „subjektīvā faktora ietekme”, jo to paredz Civilprocesa likuma 97.panta pirmā daļa, saskaņā ar kuru tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārlicības. Tas, vai noraidījuma pieteikšana ietekmē tiesneša objektivitāti, ir psiholoģiskas dabas jautājums, un atbilde uz to ir atkarīga no tiesneša personības.⁵⁵

Civilprocesa likuma 19.panta pirmās daļas 1. – 3.punktā un Administratīvā procesa likuma 117.panta 1. – 3.punktā uzskaitītiem absolūtajiem noraidīšanas pamatiem nekādas šaubas par tiesneša rīcību lietas izskatīšanā nevajadzētu radīt, jo, konstatējot kādu no minēto pantu 1. – 3.punkta pamatiem, tiesnesim sevi jāatstata nekavējoties. Sarežģītāk ir ar

---

⁵⁴ Sk.: Latvijas Republikas Satversmes 2005.gada 15.februāra spriedums lietā Nr. 2004–19–01.

⁵⁵ Sk.: Turpat.

relatīvajiem tiesnešu atstatīšanas vai noraidīšanas pamatiem, kas norādīti šo pantu pirmās daļas 4.punktā: ja tiesnesis ir personīgi tieši vai netieši ieinteresēts lietas iznākumā vai ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti. Jāatzīst, ka šajā punktā iekļautā ģenerālklausula „objektīvie apstākļi” ir tas klupšanas akmens, izvērtējot pieteiktā noraidījuma pamatotību, kur izvērtējums no tiesneša puses var tikt pakļauts subjektīvā faktora ietekmei.

Tiesneša objektivitāte ir obligāts nosacījums tiesneša pienākumu pienācīgai izpildei. Tā izpaužas ne tikai pieņemtā nolēmuma saturā, bet arī visās procesuālajās darbībās, kas nepieciešamas attiecīgu nolēmumu pieņemšanā. Ar objektivitāti parasti saprot to, ka tiesnesim nav nekādu iepriekšēju aizspriedumu. Kā atzīts Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē, tiesas objektivitāti var analizēt no diviem aspektiem, proti, pēc subjektīvā kritērija – tiesneša personiskā pārliecība attiecībā uz konkrēto lietu – un pēc objektīvā kritērija – vai ir pietiekamas garantijas, ka ir izslēgtas jebkādas leģitīmas šaubas par tiesneša objektivitāti.⁵⁶

Atbilstoši Bangaloras principiem par tiesnešu uzvedību tiesnesim, izpildot savus amata pienākumus, ir jābūt brīvam no jebkādiem aizspriedumiem, iepriekšējiem pieņēmumiem, priekšrocībām. Tiesnesim ir sevi jāatstata no konkrētas lietas izskatīšanas, ja viņš nav spējīgs pieņemt objektīvu nolēmumu lietā vai arī, ja saprātīgam vērotājam no malas varētu rasties šaubas par tiesneša objektivitāti.⁵⁷

Vai tiesneša piedalīšanas lietas izskatīšanā var radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti un vai tiesnesis, izskatot lietu, ir rīkojies neatbilstoši Tiesnešu ētikas kodeksa normām, ir vērtējams katrā konkrētā gadījumā, ņemot vērā visus apstākļus to kopsakarā.

Interesants ir Tiesnešu ētikas komisijas 2008.gada 1.augusta atzinums par to, vai tiesas priekšsēdētāja rīcībā, kas izpaudusies kā piedalīšanās zvērināta advokāta dzimšanas dienas svinībās, un pieļaujot regulārus advokāta apmeklējumus viņa darba kabinetā tiesas telpās, nav saskatāmi likumu un tiesnešu ētikas rupji pārkāpumi.

Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 3.punktā ir noteikts, ka tiesnesis darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei, 2.kanona 8.punktā – tiesnesis nedrīkst izmantot tiesas institūta prestižu, lai apmierinātu savas vai ar viņu saistīto personu privātās intereses, 2.kanona 9.punktā – tiesnesis nedrīkst pieļaut, ka rodas iespaids, it kā kāda persona atrodas īpašā stāvoklī, kas ļautu ietekmēt tiesnesi, bet 3.kanona 18.punktā – tiesnesis atstata sevi no tiesas procesa, kurā viņam personīgi, dzīvesbiedram (ei) vai citiem radniekiem un ģimenes locekļiem ir ekonomiska interese par izskatāmās lietas būtību vai prāvā iesaistīto pusi.

⁵⁶ Sk.: Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1997.gada 25.februāra sprieduma lietā „Findlay v. The United Kingdom, para.73.; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1982.gada 1.oktobra sprieduma lietā „Piersack v. Belgium”, para. 30.

⁵⁷ Strengthening basic principles of judicial conduct. ECOSOC 2006/23.

Pieejams: <http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/judiciary.html> (aplūkots 2010.gada 30.augustā).

Izvērtējot tiesnešu ētikas normas un uzvedības principus Tiesnešu ētikas komisija secinājusi, ka tiesnešu ētiskās uzvedības standartiem ir izvirzītas augstākas prasības nekā citiem sabiedrības locekļiem. Turklāt atsevišķas tiesnešu ētikas normas paredz ierobežojumus arī tiesneša ārpusstiesas darbībā. Taču tai pat laikā ir atzīts, ka tiesnešu pilnīga izolācija no sabiedrības nav nedz iespējama, nedz vēlama. Tiesnesis tāpat kā jebkurš cits pilsonis var baudīt Latvijas Republikas Satversmē garantētās cilvēka pamattiesības, tajā skaitā, vārda, ticības, privātās dzīves neaizskaramības, sapulcēšanās brīvību. Ņemot vērā, ka tiesnešu ētiskās uzvedības standartu mērķis ir nostiprināt sabiedrības uzticību tiesu sistēmai, Tiesnešu ētikas komisija norādījusi, ka minētie standarti ir vērsti uz tiesneša nevainojamas profesionālās darbības nodrošināšanu. Tādējādi, vērtējot tiesneša konkrētu rīcību, lai noteiktu, vai tā atbilst tiesnešu ētikas normām, ir jānoskaidro, vai tā ir bijusi saistīta ar tiesneša tiešo amata pienākumu pildīšanu, vai tā ir ietekmējusi konkrētu tiesas lietu izspriešanu.⁵⁸

Šāds Tiesnešu ētikas komisijas dotais skaidrojums par tiesnešu un advokātu savstarpējām attiecībām no ētikas viedokļa ir loģisks un saprotams jebkurai juristam, kurš pats ir mācījies kopā ar tagadējiem tiesnešiem un advokātiem, un saprot, ka nav iespējams pārtraukt jebkādu kontaktus ar saviem iepriekšējiem studiju biedriem, no kuriem iespējams kāds tagadējais tiesnesis ir, piemēram, tuvs draugs. Taču sabiedrībai no malas vērtējot šādas attiecības tomēr rodas šaubas par tiesneša objektivitāti, satiekoties šiem abiem studiju biedriem tiesas zālē. Līdz ar to tiesnesim, izskatot sev noraidījumu, nepieciešams izvērtēt apstākļus ļoti kritiski un abstrahējoties no savām subjektīvajām emocijām.

Pēc autorei domām, jebkuras mazākās šaubas no lietas dalībnieka puses par tiesneša objektivitāti lietas izspriešanā ir jāņem vērā un jāvērtē pēc iespējas tā, lai mazinātu jebkādu iespēju apšaubīt tiesneša pieņemto gala nolēmumu.

Vērtējot Civilprocesa likuma 21.panta trešajā daļā piešķirto pilnvaru tiesnesim pašam izlemt sev pieteikto noraidījumu no tiesnešu ētikas viedokļa, iespējams saskatīt pretrunas ar Tiesnešu ētikas kodeksa normām. Tā, piemēram, Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 3.punkts uzliek tiesnesim pienākumu darboties tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei, 9.punkts nosaka, ka tiesnesis nedrīkst pieļaut, ka rodas iespaids, it kā kāda persona atrodas īpašā stāvoklī, kas ļautu ietekmēt tiesnesi. Tāpat arī, atbilstoši 3.kanona 7.punktam, tiesnesis savus uzdevumus pilda ar atbildības sajūtu un bez aizspriedumiem, un saskaņā ar 16.punktu tiesnesim jāizvairās no prioritāšu izrādīšanas tiesas procesā. Arī pārējos kodeksa kanonos tiek stiprināts taisnīguma un objektivitātes princips lietas izspriešanā.

---

⁵⁸ Tiesnešu ētikas komisijas 2008.gada 1.augusta skaidrojums.

Pieejams: http://www.tiesas.lv/Ētikas_komisijas_lēmumi/skaidrojums_01.08.08 (aplūkots 2010.gada 10.septembrī).

Lai varētu attaisnot tiesnesim piešķirtās pilnvaras pašam izlemt sev pieteikto noraidījumu, viņam noteikti jābūt augsti kvalificētam un ar augstu atbildības sajūtu pret saviem amata pienākumiem, neaizmirstot, ka viņš darbojas Latvijas Republikas valsts interesēs ar mērķi nodrošināt taisnīgu lietas izspriešanu.

Likums „Par tiesu varu” ir izvirzījis noteiktas prasības tiesneša amata kandidātam, proti, šā panta 51.pants nosaka, ka izraugoties kandidātu tiesneša amatam, jāievēro princips, ka par tiesnesi var strādāt tikai Latvijas pilsonis — augsti kvalificēts un godīgs jurists.

Minētā likuma 52.pants dot sīkāku prasību uzskatījumu, kas izvirzāmas tiesneša amata kandidātam – par rajona (pilsētas) tiesas (kas ir pirmās instances tiesa lietas izskatīšanā) tiesnesi var kļūt persona, kas ir Latvijas pilsonis, prot valsts valodu augstākajā līmenī, ir sasniegusi 30 gadu vecumu, ieguvusi valsts atzītu otrā līmeņa augstākās izglītības diplomu tiesību zinātnēs un jurista kvalifikāciju, kā arī darbojusies juridiskajā specialitātē vismaz piecus gadus pēc valsts atzīta otrā līmeņa augstākās izglītības diploma tiesību zinātnēs un jurista kvalifikācijas iegūšanas vai strādājusi vismaz piecus gadus tiesas priekšsēdētāja palīga vai tiesneša palīga amatā, un visbeidzot nokārtojusi arī kvalifikācijas eksāmenu. Turklāt, lai tiktu pie kvalifikācijas eksāmena kārtošanas, tiesneša amata kandidātam vēl pirms tam nepieciešams stažēties vienu līdz sešus mēnešus. Arī pats kvalifikācijas eksāmens sastāv no vairākām daļām, kura laikā tiek pārbaudītas kandidāta zināšanas visās tiesību jomās, kā arī viņa izpratne par juridisko loģiku un tiesnešu ētikas uzvedības normām.

Kā atzīts Satversmes tiesas 2005.gada 15.februāra spriedumā „Par Civilprocesa likuma 21.panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 92.pantam”, noraidījuma izskatīšanu nevar uzticēt citam tiesnesim. Pirmkārt, šim citam tiesnesim būtu nepieciešams laiks, lai izvērtētu pieteikto noraidījumu, un tādējādi kavētos lietas izskatīšana. Otrkārt, citam tiesnesim būtu ļoti grūti vai pat neiespējami konstatēt neobjektivitāti pret kādu no lietas dalībniekiem, pamatojoties tikai uz šā dalībnieka apgalvojumiem. Treškārt, tādā gadījumā tiktu pārkāpts arī tiesas nepārtrauktības un tiešu neatkarības princips.⁵⁹

Jānorāda, ka līdzīga Latvijā pastāvošajai noraidījuma izskatīšanas kārtībai paredzēta arī Bulgārijā, Igaunijā un Somijā. Taču ir pietiekami daudz citu valstu piemēri, kas tiesneša noraidījuma izskatīšanu nav atstājuši paša tiesneša ziņā.

Jau vairākkārt pieminētajā Lietuvas Republikas Civilprocesa likumā paredzēts, ka pirmās instances tiesas tiesnesim pieteikto noraidījuma pamatojumu izlemj attiecīgās tiesas priekšsēdētājs, savukārt priekšsēdētājam pieteikto noraidījumu – attiecīgi augstākas instances priekšsēdētājs tiesas izraudzīts tiesnesis. Pieteikumu par noraidījumu tiesnesim izskata rakstveida procesā, lēmumu pieņemot ne vēlāk kā trīs dienu laikā. Ja noraidījums tiesnesim

⁵⁹ Latvijas Republikas Satversmes 2005.gada 15.februāra spriedums lietā Nr. 2004–19–01.

tiek pieteiks lietā, kuru izskata tiesneši koleģiāli, jautājums tiek izlemts tiesnešiem balsojot, kā tas līdzīgi notiek arī Latvijā. Kā tas izriet no normatīvā regulējuma, pieņemtais lēmums par tiesneša noraidījumu nav pārsūdzams, bet savas šaubas un iebildumus lietas dalībnieks var norādīt, pārsūdzot pirmās instances tiesas spriedumu apelācijas kārtībā.

Kaut arī tiesnesis atzīstams par augsti kvalificētu juristu ar tiesiskuma apziņu apveltīts, kurš, stājoties amatā nodevis zvērestu pildīt savus amata pienākumus godprātīgi un vienīgi saskaņā ar likumu un ētikas tiesību normām, tomēr, pastāv risks, ka tiesnesis, novērtējot šaubas par savu objektivitāti lietas izskatīšanā, var pakļauties „subjektīvā faktora ietekmei”, kas nav pieļaujams taisnīgas un objektīvas tiesas spriešanā.

Lai pilnībā novērstu jebkādas šaubas par tiesneša objektivitāti lietas spriešanā, pēc autores domām, izvirzāms priekšlikums nodot tiesneša noraidījuma izskatīšanu kādai citai institūcijai vai amatpersonai. Piemēram, vienas tiesas ietvaros pieteikto noraidījumu izlemšanu varētu nodot attiecīgās tiesas priekšsēdētājam. Līdzīgu jautājumu izlemšana jau tagad ietilpst tiesas priekšsēdētāja tiešajos pienākumos, kā, piemēram, sūdzības par tiesneša rīcību. Bez tam, Kriminālprocesa likuma 55.pants paredz, ka, piesakot noraidījumu tiesnesim līdz iztiesāšanas izskatīšanai, tas rakstveidā iesniedzams 54.pantā minētajai personai, proti, tiesas priekšsēdētājam, kurš, saņemot attiecīgā tiesneša paskaidrojumu, pieņem lēmumu par noraidīšanu vai atteikšanos noraidīt.

Ja šādu noraidījuma izskatīšanas procedūru iespējams nodrošināt pirmstiesas procesā, tad, piemērojot analogiju, šādu kārtība ieviešama arī lietas iztiesāšanas procesā.

Pretarguments šādas kārtības apstiprināšanai varētu būt, ka arī tiesas priekšsēdētāji ir tiesneši, kuru kompetencē arī nodota lietu skatīšana, un ar šādu noraidījuma izskatīšanas procedūru tiesas process tiktu vairāk novilcināts, turklāt arī tiesas priekšsēdētāji nav pasargāti no noraidījuma pieteikšanas pret viņiem pašiem. Tomēr, šādas kritikas atspēkošanai atkal jāatsaucas uz Kriminālprocesa likuma regulējumu šajā jautājumā, proti, Kriminālprocesa likuma 54.panta pirmās daļas 8.punktu, kas paredz, ka tiesas priekšsēdētājs paziņojumu par sevi atstatīšanu no kriminālprocesa veikšanas iesniedz vienu līmeni augstākas tiesas priekšsēdētājam. Līdz ar to, arī šo jautājumu likumdevējs ir apsvēris attiecībā uz kriminālprocesa kārtību, kas dod vietu pārdomām par analogijas piemērošanu arī Civilprocesā un Administratīvajā procesā.

6. TIESU PRAKSE

Tiesu praksē bieži sastopami lēmumi, kad tiesnesis atstata sevi no lietas izskatīšanas. Vairums tiesnešu ņem vērā likuma nosacījumus par tiesneša ierobežojumiem lietas izspriešanā, kā arī tiesneši savos lēmumos atsaucas uz Tiesnešu ētikas kodeksa normām, nostiprinot tiesnešu objektivitāti. Jāatzīst, ka mazāk ir tādu lēmumu, kur tiesnesis pieņem sev izteikto noraidījumu, vairāk ir lēmumu par šāda pieteikuma noraidīšanu sakarā ar to, ka pieteicējs nav pamatojis savu pieteikumu ar kādu no likumā regulētajiem noraidīšanas pamatiem, kā arī pieteikumā norādītie apstākļi nav apstiprināti ar objektīvajiem pierādījumiem.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 19.panta pirmās daļas 2.punktu tiesnesis nav tiesīgs piedalīties lietas izskatīšanā, ja ir radniecības attiecībās līdz trešajai pakāpei vai svainības attiecībās līdz otrajai pakāpei ar kādu no lietas dalībniekiem. Uz šāda pamata Aizkraukles rajona tiesas tiesnese sevi atstatījusi no lietas izspriešanas, jo lietas izskatīšanas gaitā atklājies, ka prasītāju pārstāv zvērināta advokāte, kas ir ar tiesnesi radniecības attiecībās. Līdz ar to tiesnese to darījusi zināmu arī pārējiem lietas dalībniekiem un atstatījusi sevi no lietas izskatīšanas, lai lietas dalībniekiem nerastos šaubas par tiesneses objektivitāti.⁶⁰

Interesants ir kādas Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses lēmums par sevi atstatīšanu no lietas, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 19.panta pirmās daļas 1.punktu, jo tiesnese šīs lietas iepriekšējā izskatīšanā ir bijusi tiesas sēdes sekretāre. Minētās lietas izskatīšana tika atlikta pēc prasītāja pārstāvja lūguma, jo tiesas sēdē tika konstatēts, ka ir taisīts tiesas spriedums par atbildētāju izlikšanu no strīdus dzīvojamās telpas, dodot prasītāja pārstāvim iespēju iepazīties ar minētā sprieduma oriģinālu un nepieciešamības gadījumā iesniegt papildus pierādījumus. Tiesnese iepazīstoties ar iepriekšējo tiesas spriedumu, konstatējusi, ka tiesā izskatīta civillietā ar tām pašām pusēm un par to pašu prasības priekšmetu, kuras izskatīšanā tiesnese ir bijusi tiesas sēdes sekretāre.⁶¹

Labs piemērs tam kā tiesnese atstatījusi sevi no lietas, pamatojoties uz relatīvo noraidīšanas pamatu, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 19.panta pirmās daļas 4.punktu, ir Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas tiesneses lēmums. Tiesnese sevi atstatījusi no lietas izspriešanas sakarā ar to, ka atbildētājs tiesneses tuviem radniekiem ir personīgi pazīstams.⁶²

⁶⁰ Sk. Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2008.gada 15.oktobra lēmums civillietā Nr. C07067408

⁶¹ Sk. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2007.gada 18.janvāra lēmums civillietā Nr. C29 1819 03/ 233 04/ 94 05/ 52 06/ 40 07

⁶² Sk. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas tiesneses 2009.gada 9.aprīļa lēmums civillietā Nr. 440/6, 2009.gads.

Kā iepriekš darbā minēts, ja tiek konstatēti kādi no relatīvajiem noraidīšanas pamatiem (Civilprocesa likuma 19.panta pirmās daļas 4.punkts), pieteikto noraidījumu apmierina tikai tad, ja pastāv pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti attiecīgās lietas izspriešanā. Konkrētajā lietā tiesnese pati atstatījusi, atzīstot, ka minētais apstāklis varētu radīt šaubas par tiesneses objektivitāti.

Pēc autores domām šāda tiesneses rīcība ir piemērs tam, kā tiek ievērots un respektēts Tiesnešu ētikas kodekss. Tiesnese varēja arī pati neizrādīt iniciatīvu sevis atstatīšanā, un, iespējams, fakts par tiesneses personisko ieinteresētību lietā nemaz netiktu atklāts, ņemot vērā, ka lietas dalībnieks ir personīgi pazīstams tiesneses tuviem radniekiem, nevis viņai pašai. Taču tiesnese ņēmusi vērā objektīvas tiesas principa fundamentālo nozīmi, nodrošinot sabiedrības uzticību pamattiesību ievērošanā, proti, indivīda interešu aizstāvības nodrošināšanai taisnīgā un objektīvā tiesā.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 18.panta otro daļu tiesnesis, kas piedalījies lietas izskatīšanā apelācijas vai kasācijas instances tiesā, nevar piedalīties šīs lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā vai apelācijas instances tiesā. Ir iespējama situācija, ka iepriekšējā instancē lietas izskatīšanā piedalījies ne tikai viens tiesnesis, bet pat viss sastāvs. Šāds piemērs ir Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2009.gada 16.aprīļa lēmums, kur trīs tiesnešu sastāva izskatot lietu konstatēts, ka šis pats sastāvs konkrētajā lietā izskatījis blakus sūdzību par pirmās instances tiesas lēmumu.⁶³

Kā jau iepriekš minēts, mazāk praksē ir lēmumu, kur tiesnesis pieņem sev pieteikto noraidījumu, atzīstot to par pamatotu. Viens šāds piemērs ir Limbažu rajona tiesas tiesneses 2008.gada 1.jūlija lēmums, kur tiesnese pieņēmusi sev pieteikto noraidījumu, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 19.panta pirmās daļas 1.punktu. Lietas dalībnieka pārstāvis tiesas sēdē pieteicis tiesnesei noraidījumu, paskaidrojot, ka Latvijas Tiesu portālā ir ziņas, ka atbildētājas pārstāve ir strādājusi par tiesneša palīdzi, un vienlaicīgi turpina strādāt Limbažu rajona tiesā, līdz ar to uzskata, ka pastāv šaubas par tiesneses objektivitāti. Tiesnese paskaidrojusi, ka pieminētā pārstāve ir strādājusi par tiesneses palīdzi laika posmā no 2001.gada 1.aprīļa līdz 2007.gada 13.jūlijam, bet tiesnesei, ierosinot un pieņemot izskatīšanai konkrēto civillietu, nebija pamata atstatīt sevi no lietas izskatīšanas, jo uz lietas izskatīšanas brīdi pārstāve vairs nestrādājot Limbažu rajona tiesā. Tomēr tiesnese, lai izslēgtu jebkādas šaubas par savu objektivitāti lietā un tiesas godīgumu, atzinusi, ka pieteiktais noraidījums ir apmierināms.

---

⁶³ Sk. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2009.gada 16.aprīļa lēmums civillietā Nr. 3-12//0097, CA-2700/6, 2009.gads

Tiesnese savā lēmumā arī atsaukusies uz Latvijas tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanonā noteikto, ka tiesnesis darbojas, lai veicinātu sabiedrības uzticību godīgumam un objektivitātei.⁶⁴

Izanalizējot lēmumus, kuros tiesneši noraidījuši sev pieteikto noraidījumu, autore atzīst, ka tie ir pamatoti. Visbiežāk šādos gadījumos lietas dalībnieku pieteiktie noraidījumi nav pamatoti ar likumā noteiktajiem noraidījuma pamatiem. Ja arī lietas dalībnieks ir atsaucies uz kādu no noraidījuma pamatiem, tad norādītie apstākļi nav apstiprināti ar objektīvajiem pierādījumiem.

Kā piemēru var minēt Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2007.gada 14.maija lēmumu. Prasītājas pārstāvis iesniedzot noraidījumu tiesnesim norādījis, ka tiesnesis nepamatoti atstājis prasības pieteikumu bez virzības, pieņēmis no atbildētāja rakstveida paskaidrojumus pēc lietas izskatīšanas uzsākšanas. Norādījis, ka atbildētāja rakstveida paskaidrojumi pievienoti lietai, bet nav reģistrēti kā saņemti tiesā, tiesnesis bez pamata atlicis lietas izskatīšanu, nepamatoti pieprasījis no prasītājas puses rakstveida pierādījumus, līdz ar ko prasītāja uzskata, ka tiesnesis tieši vai netieši ieinteresēts lietas iznākumā, kā arī pastāv šaubas par tiesneša objektivitāti konkrētajā lietā.

Pēc autores domām, tiesnesis pamatoti pieteikto noraidījumu atzinis par nepamatotu, uzskatot, ka pieteiktajam noraidījumam nav objektīva pamatojuma. Tiesnesis savu lēmumu pamatojis ar to, ka tiesneša pieņemtais lēmums par prasības atstāšanu bez virzības neskar lietas būtību. Minētais lēmums netika pārsūdzēts, prasītāja izpildīja tiesneša norādījumus, līdz ar ko prasības pieteikuma atstāšana bez virzības, kas ir Civilprocesa likumā noteiktā procesuālā darbība, ņemot vērā Civilprocesa likuma 133.panta jēgu, nevar tikt vērtēta kā tiesneša rīcība, kas tiek veikta par labu kādai no pusēm un nevar tikt ņemta vērā, izdarot secinājumu par tiesneša neobjektivitāti vai ieinteresētību lietas iznākumā. Tāpat arī tiesnesis norādījis, ka prasītājas norāde uz tiesas pieņemtiem lēmumiem par lietas izskatīšanas atlikšanu un tiesas procesuālajām darbībām, pieņemot atbildētāja rakstveida paskaidrojumus, kā arī saskaņā ar Civilprocesa likuma 93.panta ceturto daļu, izskaidrojot prasītājas pārstāvim, ka par viņa norādītiem faktiem nav iesniegti rakstveida pierādījumi, nevar kalpot par pamatu noraidījuma pieņemšanai, jo tiesas pieņemtie lēmumi nav pārsūdzēti likumā noteiktajā kārtībā, bet tiesas procesuālās darbības ir veiktas saskaņā ar Civilprocesa likuma prasībām.⁶⁵

Pēc autores novērojumiem, visbiežāk tiek noraidīti šāda veida lietas dalībnieku pieteiktie noraidījumu tiesnesim, jo tie pamatoti ar pavisam citiem apstākļiem, kas nav sasaistāmi ar noraidījuma pamatotību. Nereti gadās situācijas, kad lietas dalībnieks jūtas

---

⁶⁴ Sk.: Limbažu rajona tiesas tiesneses 2008.gada 1.jūlija lēmums civillietā Nr. C21020507, C23/08

⁶⁵ Sk.: Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2007.gada 14.maija lēmums lietā Nr. C30255806, C30-489/07

personiski aizskarts par to, ka tiesnesis viņam aizrādījis par kādu neizpildītu procesuālu darbību, kas dod pamatu, pēc lietas dalībnieka ieskatiem, uzskatīt, ka tiesnesis šādā veidā ir izrādījis labvēlību otrai pusei, līdz ar to apšaubāma tiesneša objektivitāte. Taču, kā jau tas norādīts iepriekšējās šī darba nodaļās, izteiktā tiesneša noraidījuma pamatojumā nepieciešams vai nu pārliecinoši konstatēt, ka lietas iznākumu noteikusi tiesneša personiskā pārliecība, vai arī, ka pastāv pamatotas jeb leģitīmas šaubas par tiesneša neobjektivitāti. Šādas šaubas nav pamatojamas vienīgi ar personas subjektīvo viedokli.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 20.panta otrās daļas nosacījumiem, noraidījums tiesai jāpieteic, pirms uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības. Vēlāk noraidījumu var pieteikt tad, ja tā pamats kļuvis zināms lietas iztiesāšanas laikā. No minētā normas regulējuma izriet, ka lietas dalībnieka tiesības uz noraidījuma pieteikšanu tiesai nav absolūtas un ar termiņa noilgumu neierobežotas. Šāda normas interpretācija būtu kļūdaina un novestu pie citu būtisku taisnīguma principu pārkāpumiem.

Kā tas paredzēts minētās normas regulējumā, zinot par apstākļiem, kas ir par pamatu tiesneša noraidījumam, lietas dalībniekam noraidījums jāpieteic, pirms uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības. Vēlāka noraidījuma pieteikšana tiesnesim ir pieļaujama tikai gadījumos, kad tā pamats kļuvis zināms tieši lietas izskatīšanas gaitā, nevis gadījumos, kad lietas dalībnieks par šiem apstākļiem zinājis jau pirms lietas izskatīšanas, taču noraidījumu tiesnesim pieteicis tikai tad, kad lietas izskatīšana nonākusi pie tiesu debatēm, tādējādi negodprātīgi novilcinot tiesas procesu. Pie šādiem apstākļiem tiesai, apmierinot pieteikto noraidījumu, būtu jāatliek lietas izskatīšana, un nozīmētais jaunais tiesas sastāvs būtu spiests uzsākt lietas izskatīšanu no jauna, atbilstoši Civilprocesa likuma 14.pantā nostiprinātajam tiesas nemainīguma principam. Pēc autores domām, tiesai (tiesnesim), izvērtējot pieteikto noraidījumu, būtu jāņem vērā un jāizvērtē arī lietas dalībnieka godprātība, izmantojot ar likumu piešķirtās procesuālās tiesības. Diemžēl tiesu praksē sastopama negatīva tendence tiesnešu pieņemtajos lēmumos par šādu noraidījumu apmierināšanu, neizvērtējot visus apstākļus kopsakarā. Tā, piemēram, kā negatīvs tiesu prakses piemērs ir Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas tiesneses 2009.gada 3.novembra lēmums lietā Nr.C04247809 (C-2478/6, 2009.g)⁶⁶, kurā tiesnese atstatījusi sevi no lietas izskatīšanas, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 19.panta nosacījumiem. Civillietu tiesu kolēģijas tiesnese, uzsākot lietas izskatīšanu tiesas sēdē 2009.gada 2.jūnijā, informējusi puses, ka viņas māsa ir ilgstoši atradusies darba tiesiskajās attiecībās ar atbildētāju, taču uz attiecīgās lietas izskatīšanas brīdi darba tiesiskās attiecības ir pārtrauktas. Kaut arī tiešs interešu konflikts nav pastāvējis lietā, jo tiesneses māsa jau noteiktu laiku pirms lietas izskatīšanas pārtraukusi darba tiesiskās

⁶⁶ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2009.gada 3.novembra lēmums lietā Nr.C04247809, C-2478/6.

attiecības ar lietā esošo dalībnieku (atbildētāju), tiesnese tomēr informējusi par šādu faktu un devusi iespēju lietas dalībniekiem izteikt savu viedokli un pieņemt lēmumu par noraidījuma pieteikšanu tiesnesei. Šajā sakarā noraidījums tiesnesei tiesas sēdē netika pieteikts.

2009.gada 27.jūlijā prasītāja iesniegusi tiesā pieteikumu par pierādījumu nodrošināšanu. Sakarā ar tiesneses atrašanos ikgadējā atvaļinājumā, iesniegtais pieteikums nodots izlemšanai citam tiesnesim, kurš pieteikuma izskatīšanu nozīmējis uz 2009.gada 27.augustu, taču lieta tikusi noņemta no izskatīšanas (citu tiesas apsvērumu dēļ). 2009.gada 13.oktobrī prasītājai paziņots, ka tiesas noslogotības dēļ, pieteikuma par pierādījumu nodrošināšanu un civillietas izskatīšana pēc būtības notiks vienlaikus 2009.gada 26.novembra tiesas sēdē. Uz nozīmētās tiesas sēdes izskatīšanas dienu prasītāja iesniegusi tiesā noraidījumu tiesnesei, pamatojot to ar faktu, ka tiesneses tuva radniece ilgstoši bijusi saistīta ar atbildētāju, līdz ar to prasītājai radušās šaubas par tiesneses objektivitāti. Tāpat arī prasītāja norādījusi, ka prasības izskatīšana tikusi novilcināta, kas acīmredzami nostāda atbildētāju labvēlīgākā pozīcijā.

Tiesnese, izskatot sev pieteikto noraidījumu, pieņēmusi lēmumu atstatīt sevi no lietas izskatīšanas. Tiesnese savu lēmumu pamatojusi ar to, ka lietā pastāv apstākļi, kas pusēm varētu radīt pamatotas šaubas par viņas objektivitāti, īpaši ņemot vērā lietas sarežģītību, prasības raksturu un summu. Kaut arī lietas dalībniekiem fakts par tiesneses māsas iepriekšējām darba tiesiskajām attiecībām ar lietā esošo atbildētāju bija zināmas jau uz lietas izskatīšanu pirmajā tiesas sēdē un pusēm tobrīd nebija noraidījuma tiesnesei, par cik prasītāja paudusi šaubas par tiesneses objektivitāti, tiesnese atzinusi pieteikto noraidījumu par pamatotu un atstatījusi sevi no lietas izskatīšanas. Prasītājas iebildumus par lietas apzinātu novilcināšanu tiesnese noraidījusi, izskaidrojot to ar tiesas noslogotību, kas bijusi par pamatu pieteikumu neizskatīšanai prasītājas vēlamajā termiņā.

Pēc autores domām augstāk norādītais lēmums ir nepamatots un pretrunīgs. Kā jau tiesnese pati norādījusi savā lēmumā, lemjot jautājumu par pieteikto noraidījumu, par faktu, ka tiesneses māsa ir bijusi darba tiesiskajās attiecībās ar lietā esošo atbildētāju, puses tika informētas jau pirmajā tiesas sēdē, uzsākot lietas izskatīšanu. Pusēm bija dota iespēja izteikt savu viedokli un izmantot tiesības pieteikt noraidījumu tiesnesei. Tas netika darīts. Uz noraidījuma pieteikšanas brīdi, faktiskie apstākļi lietā nav mainījušies, lietā nav atklāti jauni apstākļi, kas pusēm, uzsākot lietas izskatīšanu, nebija zināmi attiecībā uz tiesneses objektivitāti lietā. No lietas apstākļiem acīmredzams ir pieteiktā noraidījuma patiesais pamatojums – prasītājas šaubas par tiesneses objektivitāti nekādā mērā nav saistītas ar viņas māsas iepriekšējām darba tiesiskajām attiecībām ar atbildētāju, bet gan apstākļi, ka prasītājas iesniegtais pieteikums par pierādījumu nodrošināšanu nav ticis laicīgi izskatīts. Ja prasītājai būtu radušās šaubas par tiesneses objektivitāti saistībā ar viņas māsas saistību ar atbildētāju,

tad šāds noraidījums tiesnesei būtu pieteikts jau pirmajā tiesas sēdē. Taču noraidījums iesniegts tiesā tikai pēc tam, kad novilcināta prasītājas iesniegtā pieteikuma par pierādījumu nodrošināšanu izskatīšana, sakarā ar tiesneses atvaļinājumu un lietas noņemšanu no izskatīšanas. Tiesnese šo argumentu par lietas izskatīšanas novilcināšanu noraidījusi un uzskatījusi par nepamatotu un tādu, kas neliecina par tiesas ieinteresētību lietas iznākumā, kas arī nebūtu pieskaitāms pie kāda no noraidījuma pieteikšanas pamatiem. Līdz ar to vienīgais apstāklis, kas vērtējams par tiesnesei pieteiktā noraidījuma pamatotību ir viņas māsas iepriekšējās darba tiesiskās attiecības ar lietā esošo atbildētāju. Ja tiesnese šo apstākli būtu uzskatījusi par tādu, kas liedz viņai piedalīties lietas izskatīšanā, tad viņas pienākums bija sevi atstatīt no lietas izskatīšanas pirmajā tiesas sēdē, kad viņa par šo apstākli informēja arī lietas dalībniekus. Par cik tiesnese atstatījusi sevi no lietas izskatīšanas tikai pēc prasītājas pieteiktā noraidījuma saņemšanas, autorei nav saprotams tiesneses lēmuma pamatojums un motivācija. Minētais lēmums, pēc autores domām, vairāk līdzinās kā piekāpšanās prasītājam „mīļā miera labad”, kas nekādā mērā nav saistāms ar tiesneses objektivitātes principa ievērošanu. Tiesnese, acīmredzot uzskatījusi, ka labāk atstatīties no šādas lietas izskatīšanas, lai izvairītos no liekām diskusijām publiskajā telpā. Pēc autores domām, šajā situācijā tas nav bijis pareizais lēmums, jo šādā veidā tiesnese tikai nostiprinājusi sabiedrības šaubas par tiesas objektivitātes trūkumu. Iepriekš norādītie lietas apstākļi nav uzskatāmi par tādiem, kas varētu apšaubīt tiesas neatkarību un ieinteresētību lietas iznākumā. Autore nespēj saskatīt tiesneses ieinteresētību un motīvu nostādīt atbildētāju (tiesneses māsas bijušo darba devēju) labvēlīgākā pozīcijā.

Šādā veidā, formāli pieņemot lēmumus par sevis atstatīšanu ik reizi, kad rodas kaut mazākais „šaubu mākonītis” no sabiedrības puses, tiesneši tikai vēl vairāk grauj sabiedrības uzticību tiesu sistēmai, nevis stiprina to. Tiesnesis sabiedrības uzticību var iemantot, vienīgi pieņemot motivētus, ar tiesību un ētikas normām, kā arī vispārīgajiem tiesību principiem, pamatotus nolēmumus, tādejādi izskaidrojot sabiedrībai, kādēļ tiesneša rīcība attiecīgajā lietā ir tieši tāda un ne citādāka. Tā arī sabiedrība tiktu izglītota un tiesnešiem būtu mazāk jāuztraucas par nepamatotu un absurdu pieteikumu izskatīšanu.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 16.panta pirmo daļu, amatpersonām, kuras veic kriminālprocesu, tulkiem un speciālistiem jāatsakās no piedalīšanās kriminālprocesā, ja viņi ir personiski ieinteresēti rezultātā vai pastāv apstākļi, kas procesā iesaistītajām personām pamatoti dod iemeslu uzskatīt, ka šāda ieinteresētība varētu būt. Savukārt, atbilstoši Kriminālprocesa likuma 52.panta ceturtās daļas nosacījumiem, lietas izskatīšanā tiesā nedrīkst piedalīties tiesnesis, kurš ir piedalījies šajā kriminālprocesā jebkādā statusā vai, kurš ir radniecībā līdz trešajai pakāpei, svainībā līdz otrajai pakāpei, laulībā ar citu iztiesāšanā

iesaistītu tiesnesi, apsūdzības uzturētāju vai prokuroru, kas krimināllietu nodevis iztiesāšanai, vai kuru ar minēto tiesnesi, apsūdzības uzturētāju vai prokuroru saista kopīga saimniecība.

Lielākā daļa tiesu praksē sastopamo lēmumu par tiesneša atstatīšanu no kriminālprocesa ir pamatoti ar augstāk norādītajām Kriminālprocesa likuma normām. Tātad, tiesu praksē biežāk konstatējamie apstākļi, pie kuriem tiesnesis nevar turpināt kriminālprocesa veikšanu ir saistīti ar viņa iepriekš pieņemtajiem procesuālajiem lēmumiem attiecīgajā kriminālprocesā (52.panta ceturtās daļas 1.punkts)⁶⁷ un saistībā ar viņa radniecības, laulības vai svainības attiecībām ar kādu no lietas dalībniekiem (52.panta ceturtās daļas 2.punkts)⁶⁸.

Pārējie tiesnešu lēmumi, kurus autore izpētījusi, ir pamatoti ar Kriminālprocesa likuma 16.panta pirmo daļu⁶⁹, kas attiecas uz apstākļiem par tiesneša iespējamo personīgo ieinteresētību lietas rezultātā vai citiem apstākļiem, kas varētu radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti.

Jāatzīmē, ka, pēc autores novērojumiem, vairums tiesu praksē atrodami kriminālprocesa ietvaros sagatavotie lēmumi par tiesneša atstatīšanu principā vispār nav motivēti. Tajos ir tikai norādīta atsauce un konkrēto Kriminālprocesa likuma pantu un tā daļu, kas attiecas uz tiesneša noraidījuma institūtu, bet izvērstāka analīze par tā pamatojumu nav sastopama diemžēl.

Attiecībā uz lēmumiem, kas pieņemti, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 52.panta ceturtās daļas 1. vai 2.punkta nosacījumiem, to motīvu daļas iztrūkums varētu būt izskaidrojams ar to, ka šī norma imperatīvā formā uzliek tiesnesim (kriminālprocesa virzītājam) pienākumu atstatīt sevi no turpmākas kriminālprocesa veikšanas, ja tiek konstatēts kāds no abiem apstākļiem (saistībā ar tiesneša iepriekš pieņemtajiem procesuālajiem lēmumiem attiecīgajā kriminālprocesā; tiesneša radniecības, laulības vai svainības attiecībām ar kādu no lietas dalībniekiem). Konstatējot kādu no augstāk minētajiem apstākļiem, bez

---

⁶⁷ Sk.: Jūrmalas pilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 4.novembra lēmums lietā Nr.K1410070208 (Nr.K17-0304-08); Daugavpils tiesas 2008.gada 7.februāra lēmums lietā Nr.11180012205, 11190010105 (K-12-0108/08); Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2008.gada 19.maija lēmums lietā Nr.387000103 (K04-87-08/10); Gulbenes rajona tiesas tiesneses 2009.gada 8.jūnija lēmums lietā Nr.11170019609; Kurzemes apgabaltiesas tiesneses 2010.gada 30.marta paziņojums par sevis atstatīšanu no kriminālprocesa likuma veikšanas; Rēzeknes tiesas tiesneša 2010.gada 27.aprīļa lēmums lietā Nr.11340036209.

⁶⁸ Sk.: Daugavpils tiesas tiesneša 2009.gada 28.jūlija lēmums lietā Nr.15830606206 (K12-0636/09).

⁶⁹ Sk.:Talsu rajona tiesas tiesneses 2008.gada 1.jūlija lēmums lietā Nr.11380038508; Talsu rajona tiesas tiesneses 2008.gada 22.aprīļa lēmums lietā Nr.11380002208; Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2008.gada 9.decembra lēmums lietā Nr.11370027807; Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2008.gada 21.maija lēmums lietā Nr.113.0069207; Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2008.gada 11.augusta lēmums lietā Nr.11370050608; Daugavpils tiesas tiesneses 2008.gada 1.aprīļa lēmums lietā Nr.1180126402; Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2009.gada 22.septembra lēmums lietā Nr.1137007139; Rēzeknes tiesas tiesneša 2009.gada 3.aprīļa lēmums lietā Nr.11330060307; Rēzeknes tiesas tiesneša 2010.gada 27.aprīļa lēmums lietā Nr.11340036209; Rēzeknes tiesas tiesneša 2010.gada 30.septembra lēmums lietā Nr.11331030910; Balvu rajona tiesas tiesneša 2010.gada 6.septembra lēmums lietā Nr.15830605310.

jebkādas papildu apstākļu noskaidrošanas tiek atzīta interešu konflikta pastāvēšana, un līdz ar to tiesnesim nekavējoties jāpaziņo par sevis atstatīšanu no kriminālprocesa tālākas veikšanas.

Kriminālprocesa likuma 16.pantā iekļautā tiesību norma, atšķirībā no 52.panta ceturtais daļas normas, nesatur imperatīva rakstura nosacījumus, tās piemērotājam noteikti jāpamato šajā normā iekļauto apstākļu pastāvēšana. Ar to vien, ka tiesnesis lēmumā atsaucies uz Kriminālprocesa likuma 16.pantu, uzskatot, ka lietas dalībniekiem varētu rasties priekšstats, ka tiesnesis ir personiski ieinteresēts lietas iznākumā, vai pastāv citi apstākļi, kas varētu apšaubīt viņa objektivitāti, lēmums nav uzskatāms par motivētu, atbilstoši procesuālajām prasībām. Lielākā daļa tiesu praksē sastopamo lēmumu, kuros ir atsauce uz šo normu, diemžēl nesatur nevienu pamatotu argumentu tās piemērošanā. Tā, piemēram, Balvu rajona tiesas tiesnesis 2010.gada 6.septembrī pieņēmis lēmumu lietā Nr.15830605310, kurā norādījis, ka apsūdzētais ir tiesneša kaimiņš, tādēļ, uzskatot, ka šis apstāklis varētu radīt šaubas par viņa objektivitāti, tiesnesis atstatījis sevi no kriminālprocesa veikšanas, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 16.pantu.

Pēc autores domām, iepriekš minēto tiesneša sastādīto lēmumu nevar atzīt par juridisku dokumentu, turklāt, tas neatbilst procesuālajām prasībām, kuras izvirzītas lēmuma struktūrai. Tiesnesis, bez Kriminālprocesa likuma normu uzskaitījuma, savā lēmumā iekļāvis šo vienu vienīgo teikumu, kas norādīts kā lēmuma konstatējošā un motivējošā daļa vienlaicīgi. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma nosacījumiem, lēmums bez motīvu daļas pieļaujams vienīgi gadījumos, kad tas sagatavots rezolūcijas veidā. Lēmums par tiesneša noraidīšanu nav attiecināms uz šo izņēmumu. Līdz ar to lēmuma motīvu daļā būtu nepieciešams vismaz pamatot, kādēļ tiesnesis atsaucies uz konkrēto tiesību normu. Šajā piemērā autore šādu pamatojumu nesaskata. Iespējams, apstāklis, ka apsūdzētais ir tiesneša kaimiņš, patiesi var radīt pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti. Taču uz šādām pamatotām šaubām būtu jānorāda lēmuma motīvu daļā. Pēc autores personīgajiem novērojumiem, ne vienmēr starp vienā dzīvojamā mājā esošajām personām izveidojas tā sauktās „kaimiņu attiecības”. Vairums cilvēku, lielajā ikdienas steigā, pat aizmirst sasveicināties ar saviem kaimiņiem, nemaz nerunājot par tuvāku iepazīšanos. Līdz ar to apstāklis vien, ka tiesnesis dzīvo kaimiņos ar apsūdzēto krimināllietā, nav atzīstams par pamatu tiesneša noraidījumam, Kriminālprocesa likuma 16.panta izpratnē.

No visiem kriminālprocesa lēmumiem, kurus autore apskatīja šī darba izstrādes ietvaros, viens lēmums izceļams, kā pozitīvas tiesu prakses piemērs, proti, Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2008.gada 11.augusta lēmums lietā Nr.11370050608, ar kuru tiesnese sevi atstatījusi no kriminālprocesa veikšanas, sakarā ar iespējamo interešu konfliktu. Šis lēmums autores atzinību izpelnījies ar to, ka tas ir vienīgais no apskatītajiem lēmumiem, kurā ir

atsauce arī uz Latvijas tiesnešu ētikas kodeksā nostiprinātajiem principiem. Tiesnese sevi atstatījusi no kriminālprocesa veikšanas sakarā ar to, ka par lietā par cietušo atzīts tiesneses kolēģes vīrs, kā iemesla dēļ, lietas dalībniekiem varētu rasties pamatotas šaubas par tiesneses objektivitāti lietas izskatīšanā un novest pie interešu konflikta. Tiesnese norādījusi, ka ar konkrēto kolēģi viņai ir ļoti draudzības un koleģiālas attiecības, līdz ar to, viņas rīcībā, veicot kriminālprocesi šādos apstākļos, būtu pretrunā arī ar Latvijas tiesnešu ētikas kodeksā nostiprinātajiem principiem, proti, 2.kanonu, kas nosaka, ka tiesnesis ciena un ievēro likumu, apzinīgi un nosvērti pilda savus darba pienākumus un darbojas tā, lai veicinātu sabiedrības uzticību tiesas godīgumam un objektivitātei.

Lielākā daļa no administratīvo tiesu lēmumiem sakarā ar tiesneša noraidījumu, kuras autore apskatījusi darba ietvaros, pamatoti ar Administratīvā procesa likuma 117.panta pirmās daļas 4.punktu, kas paredz, ka tiesnesis nav tiesīgs piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti.⁷⁰ Tāpat arī ir sastopami tiesu prakses lēmumi, kuros tiesnesis atstatījis sevi no lietas izskatīšanas, kā arī pieņēmis viņam pieteikto noraidījumu pie apstākļiem, kad tiesnesis piedalījies iepriekšējā lietas izskatīšanā pirmās instances vai apelācijas instances tiesā (Administratīvā procesa likuma 116.pants)⁷¹, vai arī piedalījies šīs lietas iepriekšējā izskatīšanā kā administratīvā procesa dalībnieks (Administratīvā procesa likuma 117.panta pirmās daļas 1.punkts)⁷².

Jāatzīst, ka, atšķirībā no civilprocesuālajiem un kriminālprocesuālajiem tiesu lēmumiem, Administratīvo tiesu lēmumu visi ir argumentēti un pamatoti, motīvu daļā atsaucoties arī uz Tiesnešu ētikas kodeksa normām un tiesu praksi.

---

⁷⁰ Sk.: Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2008.gada 24.oktobra lēmums lietā Nr.A42607208 (Nr.A6072-08/6); Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2010.gada 8.jūlija lēmums ietā Nr.22.4/28307; Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 11.janvāra lēmums lietā Nr.a42640307 (A42-04530-10/35).

⁷¹ Sk.: Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2009.gada 30.oktobra lēmumu lietā Nr.A42515508.

⁷² Sk.: Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2010.gada 20.maija lēmums lietā Nr.A70101-10/33.

Saskaņā ar Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.pantu, tiesnesi var saukt pie disciplinārās atbildības par tīšu likuma pārkāpumu lietas izskatīšanā, darba pienākumu nepildīšanu, necienīgu rīcību vai tiesnešu ētikas kodeksa normu rupju pārkāpumu, administratīvu pārkāpumu, atteikšanos pārtraukt savu piederību pie partijām vai politiskajām organizācijām un likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” paredzēto ierobežojumu un aizliegumu neievērošanu. Lietas izskatīšanu par tiesneša pārkāpumiem ierosina tiesnešu disciplinārkolēģijā, kuras sastāvā ir arī Augstākās tiesas priekšsēdētāja vietnieks, trīs Augstākās tiesas tiesneši, divi apgabaltiesu priekšsēdētāji, divi rajonu (pilsētu) tiesu priekšsēdētāji un divi zemesgrāmatu nodaļu priekšnieki.

Lēmumi par tiesnešu disciplinārkolēģijā izskatītajām lietām ir pieejami no 2003.gada. Ņemot vērā disciplinārkolēģijas salīdzinoši īso darbības laiku, ir izskatīta tikai viena disciplinārlieta par tiesneša rupju ētikas normu pārkāpumu saistībā darbā apskatīto jautājumu.

2007.gada 18.aprīļa disciplinārkolēģijas sēdē izskatīta disciplinārlieta pret Rīgas apgabaltiesas tiesnesi un par pieļautajiem rupjiem Tiesnešu ētikas kodeksa normu pārkāpumiem un nolemts uzlikt viņai disciplinārsodu – rājienu.

Disciplinārlieta bija ierosināta par tiesnešu ētikas normu rupju pārkāpumu un likumā par „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” paredzēto ierobežojumu un aizliegumu neievērošanu. Disciplinārkolēģija atzina, ka tiesnese pieļāvusi rupjus Tiesnešu ētikas kodeksa 2. un 4.kanona normu pārkāpumus. Disciplinārkolēģija uzskatīja, ka apstākļos, kad tiesnesei referēšanai apelācijas instances tiesas sēdē tika nodota civillietā, bet viņas draudzene – zvērināta advokāte – kā juridiskās palīdzības sniedzēja un arī kā biroja vadītāja bija saistīta ar uzņēmējdarbību un privātpersonām, kuras tieši vai pastarpināti iesaistītas konkrētajā civillietā, tiesnesei vajadzēja izvēlēties – vai nu atteikt zvērinātajai advokātei norunāto ciemošanos pie tiesneses mājās dienu pirms lietas izskatīšanas, vai nu pēc tās atstatīt sevi no lietas izskatīšanas. Tiesnese nav atteikusi uzņemt pie sevis mājās šo advokāti un pēc kopīgas vakara pavadīšanas arī neatstatīja sevi no lietas izskatīšanas, tādējādi radot šaubas par spēju veikt tiesneša darbu objektīvi. Tāpat tiesnese bija arī paņēmusi uz mājām lietas materiālus un ar dzīvesbiedru pārrunājusi jautājumus, kas ar to saistīti. Savukārt tiesneses vīrs, zvērināts advokāts, darba attiecību jautājumos uztur sakarus ar jau minēto zvērināto advokāti. Konstatēts, ka viņi tikušies gan pirms civillietas izskatīšanas, gan pēc tam. Disciplinārkolēģija atzina, ka visi šie apstākļi nepārprotami norāda uz to, ka tiesnese ar savu ārpusstāties darbību ir radījusi pamatu šaubām, vai tiesneses pienākumi lietas izskatīšanā tiks

veikti objektīvi, tāpat šāda tiesneses rīcība kolēģijas ieskatā nav veicinājusi sabiedrības uzticēšanos tiesas godīgumam.⁷³

Šī disciplinārkolēģijas izskatītā lieta norāda uz to, ka tomēr pastāv problēmas ar atsevišķu tiesnešu izpratni par Tiesnešu ētikas kodeksa normām. Līdz ar to šāda institūta darbība ir ļoti nozīmīga taisnīgas tiesas nodrošināšanai un sabiedrības uzticības veicināšanai.

Autore secina, ka Tiesnešu ētikas kodeksa normu iedzīvināšanai Latvijā vēl nepieciešams darbs ar tiesnešu izglītošanu, uzsverot tā nozīmīgo lomu sabiedrības uzticības nostiprināšanā tiesu sistēmai. Taču autore arī atzīst, ka būtisku ieguldījumu tiesnešu izglītošanā par Tiesnešu ētikas kodeksa normu izpratni ir veikusi Tiesnešu ētikas komisija ar saviem sniegtajiem skaidrojumiem par ētikas normu pielietojumu attiecībā uz tiesneša amata pildīšanu un viņa uzvedību ārpus amata pienākumu pildīšanas. Pēc autores domām, būtiski ētikas normu skaidrojumi ir šī gada Tiesnešu ētikas komisijas izstrādātajos skaidrojumos.

Attiecībā par šī darba aktuālajiem jautājumiem, nozīmīgs ir Tiesnešu ētikas komisijas 2010.gada 29.oktobra sniegtais skaidrojums⁷⁴, vai tiesnesim ir pamats atstatīt sevi no lietas izskatīšanas (vai pieņemt noraidījumu), ja viens no procesa dalībniekiem ir tiesas priekšsēdētāja radnieks. Tiesnešu ētikas komisija atzinusi, ka pats par sevi apstākļi, ka tiesnesis izskata lietu, kurā viens no dalībniekiem ir tiesas priekšsēdētāja tuvs radnieks, nav pamats uzskatam, ka tiesnesis nav neatkarīgs un objektīvs. Tiesas priekšsēdētājam tiesiski nav un arī faktiski nedrīkst būt nekāda ietekme uz tiesas spriešanu lietās, kurās viņš nepiedalās kā tiesas sastāva loceklis. Līdz ar to, ja nav pilnīgi nekādu apstākļu, kas lietas dalībniekam radītu pamatotas šaubas, ka minētajam apstāklim tomēr ir kāda nozīme, sevis atstatīšanai vai noraidījuma pieņemšanai nav pamata.

Kā tas redzams no darbā analizētās tiesu prakses, lielākā daļa lēmumu par tiesneša atstatīšanu no lietas izskatīšanas pamatoti ar tieši šo apstākli, proti, ka viens no lietas dalībniekiem ir kāda kolēģa tiesneša vai tiesas priekšsēdētāja radnieks, līdz ar to tiesnesis uzskatījis, ka viņa pienākums ir atstatīt sevi no lietas turpmāks izskatīšanas, vairumā lēmumu pat sīkāk nepaskaidrojot, kā šis apstākļi attiecas uz konkrēto tiesnesi un, kas ir par pamatu šaubām par tiesneša objektivitāti. Šāda prakse diemžēl izveidojusies lielākā daļā no Latvijas tiesām. Tiesneši viens pēc otra raksta analogus lēmumus ar sevis atstatīšanu no lietas izskatīšanas, ja atklājas, ka kāds no lietas dalībniekiem ir radnieciskās attiecībās ar tiesas priekšsēdētāju vai kādu citu tiesas kolēģi. Jācer, ka pēc pieminētā Tiesnešu ētikas komisijas

---

⁷³ Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2007.gada 18.aprīļa lēmums. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/information/on-disciplinary-proceedings> (aplūkots 2010.gada 1.oktobrī).

⁷⁴ Tiesnešu ētikas komisijas 2010.gada 29.oktobra Skaidrojums. Pieejams: http://www.tiesas.lv/files/%C4%92tikas_komisijas_1%C4%93mumi/Skaidrojums_29_10_2010.pdf (aplūkots 2010.gada 18.novembrī).

skaidrojuma šī negatīvā tiesu prakse pamazām izzudīs un tiesneši sāks pienācīgāk izvērtēt jautājumus par tiesneša norādījumu. Tāpat jācer, ka laika gaitā lēmumi, kas attiecas uz jautājumiem par tiesneša noraidīšanu, kļūs vairāk pamatoti un argumentētāki, sniedzot sabiedrībai uz likumu un ētikas kodeksa normām balstītu motivāciju.

KOPSAVILKUMS

Apskatot jautājumu par tiesneša noraidījuma normatīvo regulējumu un tā ētikas prasībām, autore secina:

1. Tiesneša noraidīšanas institūts, kas sevī ietver gan tiesneša atstatīšanos, gan noraidījuma pieteikšanu tiesnesim, regulēts Satversmes tiesas likumā, likumā „Par tiesu varu” , Civilprocesa, Kriminālprocesa un Administratīvā procesa likuma nosacījumos, kā arī Tiesnešu disciplinārās atbildības likumā.
2. Apstākļi, kas ir par pamatu tiesnešu atstatīšanai vai noraidīšanai, tiek iedalīti divās grupās: absolūtie un relatīvie. Atkarībā no tā, kuri no noraidīšanas pamatiem konstatēti, tiesnesis vai nu atstatās no lietas izspriešanas nekavējoties, vai arī sākumā izvērtē cik pamatotas ir šaubas par tiesneša objektivitāti.
3. Latvijas Republikas Satversmes tiesas tiesnešiem nevar pieteikt noraidījumu. Vienīgi, ja tiesneša veselības stāvoklis vai citi objektīvi apstākļi kavē to piedalīties lietas izskatīšanā, tiesnesis var atstatīt sevi. Par to, kas ir „citi objektīvi apstākļi” likums nerunā, līdz ar to atstājot plašu interpretācijas iespēju aizpildīt minēto ģenerālklausulu ar saturu.
4. Citu valstu praksē aizliegums konstitucionālās tiesas tiesnesim pieteikt noraidījumu, ir retums. Piemēram, Vācijā un Krievijā ir paredzētas pušu tiesības tiesnesim pieteikt noraidījumu. Savukārt Kirgīzijas Konstitucionālās tiesas likums, lai arī neparedz tiesības pieteikt tiesnesim noraidījumu, uzliek tiesnesim pienākumu atstatīties, ja viņa objektivitāte var radīt šaubas tiesai un pusēm. Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas likuma 19.panta trešā daļa uzliek tiesnesim pienākumu atstatīties, ja viņš ir ieinteresēts lietas iznākumā, bet neviens noraidījumu viņam nav pieteicis. Tātad tiesneša atstatīšanās ir nevis viņa tiesība, bet gan pienākums.
5. Ņemot vērā Satversmes 92.pantā paredzētās personas tiesības uz taisnīgu tiesu, no kā izriet arī tiesas objektivitātes princips, atzīstams, ka arī Satversmes tiesas procesā jāparedz mehānisms kā garantēt šo principu ievērošanu. Kaut arī

Satversmes tiesas procesā tiesneša noraidījums nav paredzēts, un atstatīšanās „objektīvie iemesli” nav sīkāk regulēti, iespējams pēc analogijas piemērot citos procesa likumos noteiktos tiesneša atstatīšanas pamatus.

6. Atbilstoši Latvijas procesuālajos likumos paredzētajai kārtībai, pirmās instances tiesas tiesnesis vienpersoniski lemj par viņam pieteikto noraidījumu, kas pēc tiesu praksē veiktajiem novērojumiem, rada šaubas par tiesneša spēju objektīvi izvērtēt sev pieteiktā noraidījuma pamatotību, jo, neatkarīgi no tiesneša augstās kvalifikācijas tiesiskuma apziņas, pastāv risks, ka tiesnesis, izvērtējot šaubas par savu objektivitāti lietas izskatīšanā, var pakļauties „subjektīvā faktora ietekmei”, kas nav pieļaujams taisnīgas un objektīvas tiesas spriešanā.
7. Vērtējot Latvijas Republikas procesuālajos likumos piešķirto pilnvaru tiesnesim pašam izlemt sev pieteikto noraidījumu no tiesnešu ētikas viedokļa, saskatāmas pretrunas ar Tiesnešu ētikas kodeksa normām, proti, Tiesnešu ētikas kodeksa 2.kanona 3. un 9.punktu, kā arī, 3.kanona 7. un 16.punktu.
8. Autore izvirza priekšlikumu deleģēt tiesneša noraidījuma izskatīšanu attiecīgās tiesas priekšsēdētājam, ņemot piemēru no Lietuvas Republikas Civilprocesuālā regulējuma, kurā veiksmīgi izveidots mehānisms taisnīgas un objektīvas tiesas nodrošināšanai attiecībā uz tiesneša noraidījuma izskatīšanas kārtību.

ANNOTATION

In master`s theses *Preconditions of the Recusal and Removal of a Judge in The Regulation of Judicial Ethics* author analyzes regulatory framework of the Institute of the recusal and removal of a judge, and gives a legal assessment according to the behavioral principles of judicial ethics. Author also provides with suggestions for improvement of the current regulation.

Under Latvian civil procedural regulation, in a matter adjudicated by a judge sitting alone, the removal application shall be adjudged by the judge himself or herself.

Foreign case law have found in the Latvian legal framework for different rejection handling policy, which encourages a critical look at Latvian existing regulations comply with ethics requirements, and taking the example of other countries the positive case law, to make amendments to the procedural rules framework, in order to eliminate existing gaps in case law.

Aim of them master`s theses is to find a solution to the problems of jurisprudence on this matter. To achieve latter, author have made a proposal to delegate the examination of the judge's rejection to the Chairman of the Court, taking the example of the Lithuanian civil procedure framework, which successfully established a mechanism to fair and impartial trial with regard to procedure of judge's rejection examination.

АННОТАЦИЯ

В магистерской диссертации *Предпосылки Отвода и удаление судьи в регулировании судебной этики* автор исследует нормативно- правовую базу, и дает правовую оценку в соответствии с поведенческих принципов судебской этики. Автор также обеспечивает предложения по совершенствованию действующего регулирования.

Процессуальное законодательство Латвийской Республики предусматривает, что суд первой инстанции единолично рассматривает Отводу судьи.

Процедура рассмотрения Отвода судьи в многом отличается от иностранной практики, что позволяют критически взглянуть на существующие правила, и сделать поправки существующих пробелов в прецедентном праве.

Цель Магистерской диссертации – найти решение проблемы судебной практики по этому вопросу. Для решения проблемы судебной практики автор сделал предложение в рассмотрения Отвода судьи, приводя в практики на пример Литовскую Республику где создан механизм для справедливого и беспристрастного судебного разбирательства.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS

Literatūra:

1. Aristotelis. Nikomāha ētika. Zvaigzne, 1985.
2. Bukovskis V. Civilprocesa mācību grāmata. Rīga, Autoru izdevums, 1933.
3. Bader Ginsburg R., Bruzelius A. Civil Procedure in Sweden. The Hague: 1965.
4. Civilprocesa likuma komentāri. Trešais papildinātais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga, 2006.
5. Dworkin R. Taking Rights Seriously. Harvard University Press, 1997.
6. Dr.iur. Abramavičus A. Tiesneša un tiesu neatkarība. Jurista Vārds, 2006. 4.aprīlis, Nr.14.
7. E.Pastars. Tiesneša noraidīšana un atstatīšanās Satversmes tiesas procesā. Jurista Vārds, 2006.gada 21.novembris, Nr.46.
8. Endziņš A. The Constitutional Courts of the Republic of Latvia and the Republic of Lithuania. Similarities and differences // Constitutional justice: the present and the future. Vilnius, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 1998.
9. Human Rights in the Administration of Justice: A Manual on Human Rights fo Judges, Prosecutors and Lawyers. Proffessional Training Series No. 9. United Nations, New York and Geneva, 2003.
10. Lemmens P. Civil procedure in Sweden. International Encyclopedia of Laws. The Hague: Kluwer Law International, 1995.
11. Matjušina R. Noraidījums tiesai objektivitātes trūkuma gadījumā. Jurista Vārds, 2010. 17.augusts, Nr.33.
12. Neil. A. English Civil Procedure. Fundamentals of the new civil justice system. Oxford University Press, 2003.
13. Satversmes tiesas spriedums „Par Civilprocesa likuma 21.panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 92.pantam”. Latvijas Vēstnesis, 2005. 22.februāris, Nr.30.
14. Sharman Jeffrey M. Judicial Ethics: Independence, Impartiality, and Integrity
15. The Swedish code of judicial procedure. Justitiedepartementet, Stockholm, 1998.
16. Tiberg H., Sterzel F., Cronhult P. Swedish Law, a survey. Stockholm: Juristförlaget JF AB, 1994.

17. Tiberg H., Sterzel F., Cronhult P. Swedish Law, a survey. Stockholm: Juristförlaget JF AB, 1994.

Elektroniskie informācijas avoti:

1. Strengthening basic principles of judicial conduct. ECOSOC 2006/23. Pieejams: <http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/judiciary.html> (aplūkots 2010.gada 30.augustā).
2. Latvijas tiesnešu ētikas kodekss, pieņemts Latvijas Republikas tiesnešu konferencē 1995.gada 20.aprīlī. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/resources/laws/> (apskatīts 2010.gada 10.septembrī).
3. Tiesnešu ētikas komisijas 2008.gada 1.augusta skaidrojums. Pieejams: http://www.tiesas.lv/Ētikas_komisijas_lēmumi/skaidrojums_01.08.08 (aplūkots 2010.gada 10.septembrī).
4. 1982.gada 1.oktobra Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Piersack v. Belgium. Pieejams: <http://eurlex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=en&ihtmlang=en&lngl=en,lv&lng2=da,de,el,en,es,fi,fr,it,lv,mt,nl,pt,sk,sl,sv,&val=492016> (aplūkots 2010.gada 10.septembrī).
5. Breyer St. Remarks at the Conference of the Supreme Court of the America (Oct. 1995) //Issues of Democracy: Independence of the Judiciary (U.S. Dep't of State, Dec. 1996). Pieejams: www.usinfo.state.gov/journals/journals.htm (aplūkots 2010.gada 1.oktobrī).
6. Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2007.gada 18.aprīļa lēmums. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/information/on-disciplinary-proceedings> (aplūkots 2010.gada 1.oktobrī).
7. Tiesnešu disciplinārkolēģijas 2007.gada 18.aprīļa lēmums. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/information/on-disciplinary-proceedings> (aplūkots 2010.gada 1.oktobrī).
8. Constitution of the Republic of Lithuania. Pieejams: <http://www.litlex.lt/Litlex/eng/Frames/Laws/Documents/CONSTITU.HTM> (aplūkots 2010.gada 1.novembrī).
9. Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. Pieejam: http://www.lrkt.lt/Documents3_e.html (aplūkots 2010.gada 1.novembrī).

10. Lietuvas Republikos Civilinio proceso kodeksas. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=284330&p_query=&p_tr2 (aplūkots 2010.gada 1.novembrī).
11. Republic of Lithuania Law on Courts. Pieejams: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=216134 (aplūkots 2010.gada 1.novembrī).
12. Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. Pieejam: http://www.lrkt.lt/Documents3_e.html (aplūkots 2010.gada 1.novembrī).
13. Кодекс конституционной юрисдикции: Закон Республики Молдова. Pieejams: http://www.ccrm.rol.md/code_ru/index.html. (aplūkots 2010.gada 3.novembrī).
14. Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, pieņemts 1966.gada 16.decembrī. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/pptpakc.htm> (aplūkots 2010.gada 5.septembrī).
15. Tiesnešu ētikas komisijas 2010.gada 29.oktobra Skaidrojums. Pieejams: http://www.tiesas.lv/files/%C4%92tikas_komisijas_1%C4%93mumi/Skaidrojums_29_10_2010.pdf (aplūkots 2010.gada 18.novembrī).

Normatīvie akti:

1. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, Nr.43.
2. „Par tiesu varu”: LR likums. Ziņotājs, 1992. 15.decembris, Nr.1.
3. Civilprocesa likums. 12.izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 462 lpp.
4. Kriminālprocesa likums. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010. – 400 lpp.
5. Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 25.oktobris, Nr.164.
6. Tiesnešu disciplinārās atbildības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 27.oktobris, Nr.132.
7. „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 25.aprīlis, Nr.69.
8. Latvijas Republikas Advokatūras likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 27.aprīlis, Nr.27.

Juridiskā prakse:

1. 1997.gada 15.februāra Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Findlay v. The United Kingdom.
2. Sk.: 1997.gada 29.augusta Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Worm v. Austrija.
3. 1982.gada 1.oktobra Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Piersack v. Belgium.
4. Latvijas Republikas Satversmes 2005.gada 15.februāra spriedums lietā Nr. 2004-19-01.
5. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2008.gada 2.decembra lēmums lietā Nr. SKK-632/2008.
6. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2010.gada 17.februāra lēmums lietā Nr. SKK-88/2010.
7. Administratīvās apgabaltiesas 2007.gada 22.novembra spriedums lietā Nr. AA43-0979-07/14.
8. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2008.gada 19.maija lēmums lietā Nr.387000103 (K04-87-08/10).
9. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas tiesneses 2009.gada 9.aprīļa lēmums civillietā Nr. 440/6.
10. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2009.gada 16.aprīļa lēmums civillietā Nr.3-12//0097, CA-2700/6, 2009.gads.
11. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2009.gada 3.novembra lēmums lietā Nr.C04247809, C-2478/6.
12. Kurzemes apgabaltiesas tiesneses 2010.gada 30.marta paziņojums par sevis atstatīšanu no kriminālprocesa likuma veikšanas.
13. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneses 2007.gada 18.janvāra lēmums civillietā Nr. C29 1819 03/ 233 04/ 94 05/ 52 06/ 40 07.
14. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2007.gada 14.maija lēmums lietā Nr.C30255806, C30-489/07.
15. Limbažu rajona tiesas tiesneses 2008.gada 1.jūlija lēmums civillietā Nr. C21020507, C23/08.
16. Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2008.gada 15.oktobra lēmums civillietā Nr.C07067408.

17. Daugavpils tiesas 2008.gada 7.februāra lēmums lietā Nr.11180012205, 11190010105 (K-12-0108/08).
18. Daugavpils tiesas tiesneses 2008.gada 1.aprīļa lēmums lietā Nr.1180126402.
19. Talsu rajona tiesas tiesneses 2008.gada 22.aprīļa lēmums lietā Nr.11380002208.
20. Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2008.gada 21.maija lēmums lietā Nr.113.0069207.
21. Talsu rajona tiesas tiesneses 2008.gada 1.jūlija lēmums lietā Nr.11380038508.
22. Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2008.gada 11.augusta lēmums lietā Nr.11370050608.
23. Jūrmalas pilsētas tiesas tiesneses 2008.gada 4.novembra lēmums lietā Nr.K1410070208 (Nr.K17-0304-08).
24. Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2008.gada 9.decembra lēmums lietā Nr.11370027807.
25. Rēzeknes tiesas tiesneša 2009.gada 3.aprīļa lēmums lietā Nr.11330060307.
26. Gulbenes rajona tiesas tiesneses 2009.gada 8.jūnija lēmums lietā Nr.11170019609.
27. Daugavpils tiesas tiesneša 2009.gada 28.jūlija lēmums lietā Nr.15830606206 (K12-0636/09).
28. Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2009.gada 22.septembra lēmums lietā Nr.1137007139.
29. Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2009.gada 30.oktobra lēmumu lietā Nr.A42515508.
30. Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 11.janvāra lēmums lietā Nr.a42640307 (A42-04530-10/35).
31. Rēzeknes tiesas tiesneša 2010.gada 27.aprīļa lēmums lietā Nr.11340036209.
32. Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2010.gada 20.maija lēmums lietā Nr.A70101-10/33.
33. Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2010.gada 8.jūlija lēmums ietā Nr.22.4/28307.
34. Balvu rajona tiesas tiesneša 2010.gada 6.septembra lēmums lietā Nr.15830605310.
35. Rēzeknes tiesas tiesneša 2010.gada 30.septembra lēmums lietā Nr.11331030910.
36. Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2008.gada 24.oktobra lēmums lietā Nr.A42607208 (Nr.A6072-08/6).

Apliecinu, ka maģistra darbu esmu uzrakstījusi patstāvīgi, izmantojot darbā norādītos avotus,
un darbs nav plaģiāts.

Maģistra darbs aizstāvēts:

Maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

2010. gada ____.

un novērtēts ar atzīmi _____

Komisijas priekšsēdētājs _____